

РОМАН ДМОХОВСЬКИЙ.

Приписовий целебс

майбутня драма в році 1931.
на 4 дії.

*Кандидатам духовного стану
присвячує цей твір
АВТОР.*

Чистий дохід на вдови і сироти по священниках
всіх трох Епархій.

- ПЕРЕМИШЛЬ 1925. -
НАКЛАДОМ АВТОРА.

З друкарні Кнолера і Сина в Перемишлі.

РОМАН ДМОХОВСЬКИЙ.

□ ▽ □

Приписовий целебс

майбутня драма в році 1931.

————— на 4 дії. —————

*Кандидатам духовного стану
присвячує цей твір
АВТОР.*

Чистий дохід на вдови і сироти по священниках
всіх трох Епархій.

ПЕРЕМИШЛЬ 1925. — НАКЛАДОМ АВТОРА.

∴ ∴ ВСІ ПРАВА ЗАСТЕРЕЖЕНІ. ∴ ∴

З друкарні Кнолера і Сина в Перемишлі.

Промова автора.

Вам Дорогі Молодці, які почули в собі поклик Божий посвятитися духовній службі і Христовою безсмертною Правдою служити Рідному Народові, Вам передаю ці стрічки як грізну пересторогу!

Від Вас і тільки від Вас залежить, чи сильні міра сего зможуть відібрати нам споконвічні права нашої рідної Церкви, кілька рази на протязі століть запоручені Христовими Намісниками, на підставі яких наше духовенство може служити Христові й Народові одружене...

А той Божественний Спаситель, котрий ліпше і глибоше чим люде дивиться в серця людські, а який подружжа освятив, підносячи Його до гідности Своєї св. Тайни, чейже не відмовить Вам Свойого Благословенства і помочі Св. Духа, як не відмовив Вашим Попередникам, Своім СС. Апостолам одруженим.

На одно знертаю Вашу увагу. Не надто легко

довіряйте облесним слівцям, не давайте пер-д-часно зріло необдуманих зобовязань і приречень, щоби... не постигла Вас гіренька доля нещасного Івана! — На таку нерозвагу можуть собі дозволити хиба такі перегоріли живі трупи, як Микола і Петро.

А Ви чейже не такі!

Тямте, що живете в суспільности й обряді, в якому духовникові бути одруженим є правом, а не привилеєм — держіться отже цього права і не помагайте до його знехтування. Не ставайте в ряди грабарів, чужих і своїх, які копають гріб Вашій рідній Мамі! Тямте, що йде до цього, щоби нас стиснути такими залізними обручами, що обернутися буде годі. Тямте, що йде до цього, що з усіх культурних наших ділянок зістанеться нам незабаром тільки одна одніська рідна Церква і її обмотати стараються всілякими павутинами!... Не допомагайтеж Її сердешну віддати на поталу!... А йде до цього, що по наших селах зістанеться незабаром тільки Церква і то виключно тільки Церква із своїми духовними слугами, які мусітимуть враз із своїми дружинами й сім'ями заступати Народові все: і школу і читальню і пораду в усяких злиднях. Священічі сім'ї стануть самотніми остоями нашої прадідної культури, заборонами традиції, перепонами винародовлення і т. п. А рідні грабарі навипередки стараються цю священічу сімю стерти з лиця землі й у глибокій могилі землею присипати, а зі священічою сімєю закопати і рідну культуру!...

А Народ, вихований у тій старезній культурі, навчений традицією віків до пошани семейного життя, маючи перед очима від тисячки літ зразок цього життя у своїх одружених душпастирів, якщо їх на будуче не матиме такими, куда піде шукати порадоньки в журах та злигоднях? Він звик за порадою іти до свого духовного або й його дружини — пані-матки... Є хвилини в життю, де конечна лагідна, сердечна порада ніжного материнського серця. Куди за тою порадою обернеться наше сільське жіноцтво, як не до тої жінки, яка в громаді стоїть, стояти повинна й стояти мусить на свічнику, — до дружини свого панотця? А чейже це наше жіноцтво не піде порадоньки шукати до такої Настуні.

І те наше духовенство, загально народом шановане задля його семейного життя ще й тому повинно нам бути дороге, що чимраз його менше, а його нам треба !!! Ми його не маємо на експорт !!! Нам Його треба в краю !!! На місії, в далекі краї нас і так не пустять, там завівся звичай тільки латинників допускати. А впрочім: чує хто в собі святий огонь Апостольства, най прийме чин чернечий, хай вступає до Монастиря, який жде на новиків...

Чейже для всякої культурної людини зрозумілою в висота і святість справжнього, але добровільного целібату, та воно не кожному дане.

А силуване заведе тільки на злощасний Іванів шлях...

Виж, Дорогі Молодці, не потребуєте збещувати святости целібату, як не чуєте в собі до цього сили, — бо за Вами право жити в подружжі. Радше не пускайтеся на шлях духовної служби, як маєте дати знасилувати свою свободну волю й стати моральними каліками, побіленими гробами, як маєте рідну св. Церкву наразити на ганьбу, а в народу стати посміховищем і причинитися до цього, щоби народ, не розбираючи критично, видав такий осуд: „Які попи, така Церква й Віра!“ Не відбирайте Народові Віри!!.

Ще раз кличу до Вас, Сердешні Молодці, я світський Ваш щирий приятель.

Бережіть свого права!!!

Автор.

1. XII. 1924.

Особи першої дії.

Іван
Микола
Петро } *питомці, відтак священники*
целєбси

Патер Альойзій

Настоятель семинара

Семен слуга.

В семинарі.

ПЕРША ДІЯ.

Кімната в семінарі. Над входовими дверима чорний хрест, під бічними стінами три залізні ліжка, застелені білими ліжниками. По середині стіл, на ньому книжки, папери, чорнило, пера, довкруги чотири стільці. В кутку проста умивальня. Микола і Петро лежать на ліжках і курять папіроски. Завіса піднімається, входить Іван з сіней в реверенді й поясі. Товариші схоплюються з ліжок.

Микола: Ну?

Петро: Що розвідав?

Іван: Завтра рано зачинаються реколекції.

Петро: Завтра? А казали, що аж за тиждень.

Мик.: Значить: „alea jacta“, — (кидав папіроску в кут) про мене...

Іван: Подождіть бо, товариші... А можеби ми ще пішли в депутації до самого владики? Так і так... Ми ще, мовляв, мусимо подумати. Цеж рішучий безповоротний крок у життю... Радьте товариші, виж старші, з більшим засобом досвіду...

Петро: Нічого не порадиш, товаришу. Три роки скінчив, іспити приписово поздавав, а тепер ладнайся і за два тижні ереєм будеш.

Микола: Ха! ха! ха! Геть чисто засумував хлопчина. Ти, Іванку, може ще хочеш женитоньки? А цирюграфу не підписав?

Іван: Та я...

Петро: Може ні?

І в а н: Та я скажу, що я ще тоді малолітнім був.

М и к о л а: Ха! ха! ха! Кому ж це казатимеш тай що воно pomoже.

І в а н: Владиці.

П е т р о: Го, го, наш пурпурат не такий на сльози.

М и к.: Нашому Іванови, бач, „маточником“ забглося бути. Пропало. Спускайтеся, куме, на дно!...

П е т р о: Та було гостро братися за діло, як в семінарі ще більше хлопців на четвертому році було, так в 1923, а не тепер після сім літ, як то всього трьох зісталось, а на нижші роки вже ніхто не зголошується. Ми, брате, вже останні Могікане.

М и к о л а: То Ти гадаєш, що Владика тепер перестане бути послідовним? Він же ж за те ордер дістав, що ані одного „маточника“ з семінара не випустить, тай ти хочеш, щоби тепер голоблями завертав? Та — впрочім — пробуй!

П е т р о: Бо ми вже погодилися з долею.

І в а н: Як же це? Отак просто, без ніякого протесту йдете в роскоші целібату?

М и к о л а: Не ми перші, не ми... Е ні, годі так скінчити. Ми таки останні.

П е т р о: А щож буде після нас? „Après nous le déluge“. Щоби я тим журився? Хай кінь журиється, він велику голову має. А впрочім, що тут багато перебендювати! Ти, Івасю, як хочеш, пробуй! Хоч сторчака стань. Ти, звісно, ще молодець, кровця грав. А ми обидва вже перегоріли, в літа

шановні ввійшли тай кортить до свого тепленького й достатнього кубелечка. Нам обидвом вже виходу нема. Деж я на 36. весні життя стану иншого куска хліба шукати? Ота війна всього наробила.

Микола: Якби не вона, сьогодні може таки тут, в нашому городі бувби людям зуби рвав тай за живчик помацював. А так пішов в Усусуси, відтак Тухоля, Стшалкуф, ляк перед асентерунком, аж ось тут до пристані добився тай радий вже змарганим костям дати відпочинок. Пробуй, Івасю, ти молодий. Як що ні, кинь усе тай іди куди иншим шляхом.

Іван: Ба, колибо я бідак, мав тут безплатне приміщення, велять собі звернути кошти, а в мене зломаного шеляга дасть Біг. (Ходить по кімнаті, стає біля вікна. Пошепки). Ай, Вірочко, моя Вірочко!

Петро: Ага, братчику, зловив! Така то в тебе перешкода до ангельського чину целібса? Ну, правда, перешкода поважна, але, на жаль, треба її буде перемогти...

Іван: Перемогти... Добре то язиком сказати... Де вам, перегорілим цинікам, якісь благороднійші почування порозуміти.

Петро: Ну, перегоріли, то ще може, але циніки, то вже, брате, ні. Щож це за предмет твого „воздиханія“?

Микола: Він мені розповідав, учителя донька з його села.

Петро: А має монету?

Іван: І каже не цинік. Ох! Як що ти пізнав-

би мою (ага, мою), Вірочку, те ніжне, ангельське вство, тобі навіть на гадку не прийшлаби монета. Миж дітьми зросли, пліт об пліт наше обійстя від школи. І раз-у раз балакали з собою, і читали у двійці, і на проходи ходили...

Микола: І соловейко.

Петро: І місяченько.

Микола: І присягали, ні ти без мене, ні я без тебе...

Іван: А ти звідкіля об цім довідався?

Микола: Ні звідки. Звичайний порядок річей у світі... з досвідів, розумієш, не з досвіду.

Іван: (мріє) Ах... І не наплювать на себе, що всі присяги подоптав? Ах, нікчемний твій Іван, Вірко, ледащо чимале! Як я тобі на очі покажуся? Як я це переболію. Ах, Вірко. моя Вірко!

Микола: Гм, так, так. Жаль мені тебе Іване. Та щож вдівш? *Vis major!* Нам воно лекше. У нас це все належить до милих ремінісценцій. Це вже в нас *tempri passati!* Спочуваємо тобі сердечно... але щож? Більше нічого тобі не можемо сказати, тільки кріпись товаришу!

Петро: Закуси зуби тай завтра разом з нами зачинай ординаційні реколекції.

Іван: І так самотньому на довге життя закопатись десь в глухому селі?

Микола: Гм, гм. І в місті може лучитися посада. „Маточники“ повимирали, целібсів ще обмаль, то посад порожніх доста. і для нас останніх трьох Могіканів ще яка посада в місті знайдеться.

Сторож: (всуває голову). Прошу ксьондзів, о. настоятель ідуть сюди.

Іван: (бігає по кімнаті). Ні, я не можу. Я скажу, що я не з цієї єпархії, нехай мене випустять, верну до своєї.

Петро: Поволеньки, брате, поволеньки!... Добре, що вхопили. Не так то вони легко випускають.

(Входить о. настоятель і передом перепускає пагра Альойзія, езуїта).

Патер: Слава Ісусу Христу!

Всі три: Слава на віки!

Настоятель: Оце маю честь вам представити, молоді товариші, отця Альойза, якого Преосвящені упросили перевести з вами реколкції перед рукополаганням.

Патер: (стискає руки всім трем питомцям). Дуже ми приємно, запізнатися з коханими отцями, так, отцями, я могу вас так титулувати, бо ви вже на тій Божій дорозі.

Настоятель: Прошу, сідайте отче Альойзів, побалакаймо з нашими молодими елвами та будьте ласкаві дати їм начерк порядку духовних вправ. Тях, значить, сьогодні вечером зачнемо вступну конференцію. (Сідають). Сідайте і ви товариші. (Сідають). Гадаю, так о шестій, правда? Відтак посіщення, вечера, молитви і сон.

Патер: (добуває папір). Маю ту готовий шкіц порядку, але не знаю, чи Преосвящений рачить аробувати. Прошу о. ректора передати Преосвященому.

Н а с т о я т е л ь: Згори вже апробовано. Пресвящені виразно заявили, що полишають отцю необмежену свободу рухів. А впрочім обіцяли самі ласкаво прийти на першу конференцію, то якби що треба було, переговорять з отцем.

(Старші питомці уважно приглядаються гостям, а Іван сидить блідий оподалік стола).

Н а с т о я т е л ь: (зиркнув на Івана) Ов, молоденький наш товариш чогось збентежений. Може ви товаришу нездорові?

І в а н: А, так... щось голова болить і наче морозить мене. Можеби я міг просити відпустки, трошки на селі прийшовби до себе і станувби до чергової ординації.

Н а с т о я т е л ь: (гладить його по голові) Ну, ну, цитьте, товаришу, — грізного мабуть нічого нема. А на відпустку тепер не пора. Церков свята потребує нових слуг, а вас цього року *виїмково* так маленько. Якось воно буде. Це мабуть хвилева недиспозиція. Я замовлю в кухні на обід для вас буліону з яйцем, а як що голова болить, прошу зараз прийняти (добуває з кишені) цей порошок аспірини.

(Іван бере порошок, висипає в рот, настоятель наливає води, дає йому попити).

П а т е р: (ласкаво всміхається) То здається тільки вскуток афектації перед таким важним кроком в життю. Знамя доброго серця, знамя страху Господнього. Нічо, нічо. Помолимося, помедитуємо, приглянемося ближше правдам вічним, успокоїмо молоденьке серце. (До всіх). А може я не цілком

поправно виражаюся по русінську, але отці перебачать мені брак вправи, однаковож маю в Бозі надію, що якось ся порозуміємо. (До Петра й Миколи). Якось ми трошки, гм, гм, „цкно“, гм... брак ми руского виразу, що маю бути духовним провідником і для отців, котрі, як ми ся здає, чи не старші від мене віком, а може й досвідченнем.

Микола: Нічого, всесвітліщі, прошу не зважати на такі дрібниці. Не наша вина, що ми трошки припізнилися.

Петро: Воєнне лихоліття.

Патер: А та війна братовбійча, чого она не наробила. Брат братови рабував власність Господню, — життє. То й отцове брали уділ в тій різні.

Петро: А щож було робити. Вітчина кликала, послушний син мусів ставати в ряди. Ми обидва були старшинами в українській армії. Як під Скнуловом польська куля помацяла мені ліве рамя, то моя рука вже до сьогодні капут, ледви піднести можу.

Патер: Ах так, так. І пощо то було того всього? Не ліпше то було, як каже письмо святе: „О, что красно или что добро, о еже жити братіи в купі.“ Чи добре я цитую отче ректор?

Настоятель: Зовсім правильно.

Патер: А ргорос отцове позволять, що я на конференції буду цитував по латині, бо не всьм так біглий в тексті славянськім. (До Петра й Миколи): А ще отців перепрашаю, чи отцове опріч стопня офіцерського не готовилися ще до якого фаху?

Микола: Я медик.

Петро: А я мало що не інжинір-землемір.

Патер: Браво! Недостижимі суть дороги Господні, „Spiritus flat, ubi vult“. І так, отець... перепрашаю, як шановне ім'я?

Микола: Микола.

Патер: Отець Миколай з Божої волі мав зістати „medicus cogrogum“, а буде „medicus anip-tagum“, а отець — гм, гм...

Петро: Петро.

Патер: Га, га. Отець повинні бути пишні зі свого імени! Отець Петро стане інжиніром до-ріг Господніх. *Dirige viam Domini*, як читаємо у св. Йоана Євангелиста. Видите, отцове, як то Господь чудесно всім керує, а все виходить вкінци *ad maiorem Dei gloriam*. Так, так, а ще одно трошки дразливе питання позволю собі поставити. Як була та війна нещасна, то чи випадком не трафилося, то єсть, чи сумління не викидає, то єсть, чи в воєннім гм, гм, „згелку“ котрий з отців не згасив життя брата в Христі з противндо фронту.

Микола: Всіляко бувало. Тямиш, Петре, як то під Соکیلниками настромив якогось шпіона гей на рожен, а як раз повів скорострілом, то скосив либонь вісьмох ворогів за одним замахом, ані вівкнули!

Патер: Покутувати, покутувати, отцове треба за ті убійства, молитися за душі братів в Христі, життя позбавлених. Ах та війна нещасна, чого вона не наробила! Притупила шляхотні чувства і тепер тяжко буде ваші серця, гм, гм, диспону-

вати до палання огнем Божої любови. Та нічого. Позіставимо ту справу Серцю Ісусовому, Найсоллодшому.

(До настоятеля). Але, отче ректоре, треба ще буде сьогодні ксьондза єпископа попросити, щоби дав ласкаво *potestatem dispensandi ab irregularitate*.

(Сторож входить).

Н а с т о я т е л ь: А ви, Семене за чим?

С т о р о ж: Преосвящені, присилають і просять, щоби отець ректор до них прийшли.

Н а с т о я т е л ь: Ось і гарно складається. Прошу, піду до Преосвященого і обговоримо ще всілякі питання що до наших реколєкцій. Ви ще лишаєтеся, отче Альойзіє?

П а т е р: (глядить на годинник). Пів до дванайцятї... гм,... Ще мала годинка до обїду і у вас і у нас. Єще трохи поговорю з молодими колєгами. (До ректора). А прошу там від мене зложити уціловання ручки Ёго Превелєбности і попросити о коротеньку авдївнцію так коло пятої години.

Р е к т о р: Сповню ласкаве припоручення, а тепер прощаю: Слава Ісусу Христу! (Всі чотири встають, прощаються словами: Слава на віки! (Ректор пішов. Сїдають).

П а т е р: Якжеж отцове задивляються на ту околичність, що будуть мати зашит бути ділачами в винниці Господній однаковими з усім духовенством католицького світа. Свобідні від всіляких земських клопотів, вільні, задивлені тільки в той один ідеал: „*Omnia ad majorem Dei gloriam!*”

М и к о л а: А, всесвітлійші, ви мабуть маєте

на думці целібат. Хто як хто, але я зовсім погодився з долею, бо не бачу иншого виходу.

П а т е р: Правда, що за особливша ласка Божя керувала вашим Архієреєм, що помимо всяких упереджень між Русинами прецінь не уступив і консеквентно перепрвадив таку епохальну реформу клиру своєї дієцезії. І нагорода за труд буде не абияка. Пурпурата буде мала руська Церков в особі найдостойнішого Вашого Архіпастира.

П е т р о: Ну так, так, але наша епархія чим раз менше має духовенства. І до чого воно дійде, як після нас семинар зовсім опустів ?

П а т е р: Не журіться, отче колего, позіставмо ту справу в руках Божих. Тут розходиться о освяченне і спасенне вірних, а справа народова тут не відгриває жадної ролі. Не стане Вашого клиру, наш клир стане до помочи. Не стане світського, підуть отці нашого товариства до роботи між поцтивим людком руским.

М и к о л а: Красше би вже між наш український люд піти, як до Росії.

П а т е р: Як це розуміти? Ми до Росії цілком не вибираємося, ми тут хочемо працювати.

П е т р о: Та тутже нема руского людку. Руский в Росії... Ага, це отець міністер урядової термінольоїї вживають, га,...

П а т е р: Мисьмо завше так любили русінський людок і вжесьмо тільки добра йому зробили. І книжочки для вашого люду видавалисьмо і по місіях духовних ся трудилисьмо і Василіян вам зрефор-

мувалисьмо. Ми не опустимо вас там, де розходиться о спасенне душ.

Іван: (несміло) А чиж то целібат був конечний до освячення і спасення нашого народу?

Патер: Так єсть. Можу сказати, що конечний. Бо придивімся, як то було давнійше, а як тепер. Ага, отцове, чи ви читали ту знакомиту брошуру, яку видало перед 8. літами заслужене товариство безженних священників? Та це епохальни твір вашої літератури.

Микола: Я читав у одного священника, але вже давно.

Петро: А я правду скажу, бачив її на селі десь за образом, казали що того було до несхочу, але я її не читав.

Патер: Прекрасна книжочка, ото ж зараз розхватили. Але наше товариство передвиділо ту околичність і зараз, як тільки книжочка та появилася, ми закупили 100 еґземплярів і вміру потреби давали єї своїм русінським братам. Я можу і отцям служити по еґземплярі. Вечером принесу. Підчас духовних вправ ми собі єї на голос в часі обідів перечитаємо і пояснимо. Коротко мовлячи, річ чудесна, вона нас пережив і довгому шерєгови поколінь буде служила яко *Vademecum*. Там така аргументація, так ясно як на долоні представлено взнесість целібату.

Іван: Цікавий я дуже на цю книжку, я єї теж читав, а як раз бажавби запізнатися з тими аргументаціями.

Патер: Кількома цитатами з тої книжочки, ро-

зуміється, оскільки запам'ятавем, можемо отцям зараз служити. Ось приміром. Шановний і славний, хоч скромненький автор, бо навіть не зрадив нам свого імени, між іншим більше менше так говорить: *Для католицького священика суть ще висші ідеали і обов'язки ніж жінка. Ті ідеали показав нам Ісус Христос своїм прикладом, а за Ним і Апостоли і всі ті богатири, котрі посвятилися апостольському життю. А до того є першим варунком бути вільним від усяких обов'язків і перешкод, котрі зикликує жонатий стан. Організація католицької церкви без целібату єсть неможлива. В католицькій Церкві кипить життє, ту видимо героїчні приклади чеснот. Єсть ту також рухлива свіцька інтелігенція. А даймо тому духовенству жінки, то любачимо, як життє католицької Церкви зачне зачикати і заумирати, аж попаде в анемію. А коли подивимося на руську церкву, то зобачимо, що церковна організація — ну, якже оно по руськи, ну, бракує мені слова, ну — організація ну „rozkień-pana“, а церковна нива майже облогом лежить. Або таке місце, котре попросту дає „бодець“ до ревізії трактату „de matrimonio“. Автор пише більше менше так: *Не хочу оскаржувати нашого жонатого духовенства в тім значінню, що оно нібито навмисно занедбало сповненне свого заданя, тільки тверджую, що оно, яко жонате, не могло і не може дати того, чого від него вимагає капланське посланіцтво... І так далі і так далі. Ми собі се при обідах докладно перечитаємо.**

Петро: А леж то память у отця міністра, якби самі писали!...

Іван: Перепрошую, всесвітлійший отче міністре, я хотівби поспитатися, чи немігби я ще перед свяченням перенестися до своєї епархії, бо... я властиво не тутешній.

Микола: Та що це ти, Іване, а леж і ми обидва з Петром теж не тутешні, ми каштани!...

Петро: Ратуймо, товаришу, загрожену ситуацію. Як що ми всі перенеслибися до своїх епархій, то преосвящені зісталибися без нового накладу пресвітерів.

Патер: А леж отче Іване, що отець задумують? Старші колеґі цілком мають рацію. Як жеж можна таку прикрість робити ксьондзу єпископови самою такою гадкою! Тут і так такий брак духовенства, а щож булоби, якби ще Отцове забралися, на нещастя, то неможливе і прошу з такими замислами навіть голосно не зраджуватися, бо не годиться, щоби добрі діти свому найліпшому отцеви, яким єсть кс. єпископ, робили таку гризоту.

Іван: (з темпераментом встає від стола і ходить по кімнаті.) То переконайте мене, бо я... не годен. (Встає.) Іду геть, доповню учительську матуру...

Патер: Тільки молодий вік усправедливлює ваш вибух, отче Йоане. Вспіmnіть ваше покликаннє, спіmnіть всі предмети богословської науки, з яких так заштитно еґзаміна поскладали, спіmnіть, кому ся ви офірували служити, чи Господу Ісусу, чи мамоні. „Не возможно двома господинами работати“, отче Йоане. А можеж бути взнеслійший

уряд, як капланський, що перевищує Серафимів і Херувимів... Чимже против того стан учительський? Тепер ся не буду розводив довго, на то будемо мали час підчас реколекцій, припімну вам тільки слова одного з найбільших отців грецької церкви, святого Хризостома: „οἱ ἱερεῖς τῆς γῆς εἰσὶν ἄλς“ значить: Каплани, — соль землі. А щоби на пришлість отець з такими мислями голосно перед старшими не виривався, а добре булоби запам'ятати собі слова св. апостола Павла до Колосеїв: „Sermo vester, semper in gratia, sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere“. — А щоби то ліпше вбилося в память, зараз переповім по славянськи (добуває з кишені Новий завіт, перегортає). Зараз. (До себе). „Ad Colosseos caput quartum“. О, естъ: „слово ваше, да бываетъ всегда въ благодати, солию растворено, видіте како подобаєть единому, комужде совіщавати.“ А закінчу знов словами св. Хризостома: „Ἐχὼν τῶν πνευματικῶν-περόρα τῶν βιωτικῶν. Прагни справ духовних, уникай світових.

І в а н: Так, всесвітлійший отче міністре, я розумію! Я на феріях якраз перечитав твір св. Івана Золотоустого „О священстві“ і там дочитався, що священничий уряд так величній і відповідальний, що навіть св. Павло дрожав на гадку про священничу власть і даруйте, всесвітлійший, я відчуваю і передчуваю, що так,... серед тих обставин... я не спосібний до того уряду в целібаті...

П а т е р: Но, но, товаришу, зіставмо ту справу тому „о немже живемъ и движемъся и есмы“.

І в а н : (схилив голову й підпер руками). Не можу, не можу, пустіть мене! (Зривається).

П е т р о : (обхопив його в рамена). Пррр! — товаришу! Ослаблений! Аспірина не допомогла?

М и к о л а : Зараз буліон буде, набереш сил. Це нічо всесвітлійший, дитинка розніжилася. Івасю, заспокійся. Кажеш: не можеш, а ось ми з Петром можемо. Potuerunt hi et has, cur non tu, Augustine? Правда, всесвітлійший!

І в а н : Що инакше ви, що инакше я.

П а т е р : (хреститься) Quisque spiritus laudet Deum! Всякое диханіє да хвалить Господа!

М и к о л а : (всміхається до Івана, цідить перші слова складами). Пра-ве-дникъ отъ ві-ри живъ бу-де-ть ...ха, ха, ха!

І в а н : (відштовхує його). Не знущайся, Миколо, надімною. (На коридорі дзвонять).

П а т е р : О, товариш Миколай велике слово сказав. (Дзвін). На що то дзвонять, може на обід?!

П е т р о : Ні, то ще не на нас. Це на обід для сиротинця, що на партері. Незабаром задзвонять і на нас.

П а т е р : Но, то я вже піду, бо і у нас вже обід буде, а я яко міністер нашого дому мушу видати деякі диспозиції отцеви шафареві на днесь і на ті дні, що з отцями буду обідати. Но, до милого зобачення, зіставайте, отцове, здорові! „Laudetur Jesus Christus!“ (Прощається з всіма) О шестій годині точно зачинаємо. Orate fratres pro peccatis meis! (Іде до дверей, Петро його провадить, Іван кинувся на постіль, закрит обличчя руками, Микола закурив, проходжується).

Микола: Цить, Івасю, цить не плач! „Sile, pater, sile, pro una habebis mille“!

Іван: З тобою більше не говорю! (обертається до стіни).

Микола: Що бо це ти, товаришу? (Сідає на Івановій постелі, гладить йому волосся) Гніватися євреві непристойна річ. Якжеж у гніві приступати до св. рукополагання? Ей, Івасю — серце, якби я так був молодший, а мав такого ідеала, як ти, — не гнівайся, Вірочку...

Іван: Іди собі геть! (Зривається з ліжка, хоче йти).

Микола: (Вхопив його за руку). А вона семинаристка, правда? (Іван пручається). Я діставби парохію, постаравсяб, щоби вона в тому ж селі стала вчителькою і жилобся... Та ба! (приглядається до ручного зеркала) *Fuimus Troes...* Івасю, не гнівайся, не пручайся.

Іван: Пу-сти ме-не, я не такий, як ти, я тут не...

(Входить Петро веселий:)

Петро: Браво, товариші! „Геврека“! Вже маю перше приготування до священничого сана. Поцтивий Семен! Цілого злогого д-став!

Микола: Та що таке, Петре?

Петро: Ось бачите „*Liebesbrief*“ дістав. (Показує лист). Розуміється, на адресу сторожа Семена прийшов. Тепер дав мені його.

Микола: Та в чому діло?

Петро: Навіть не знаю, чи вам розказувати. Боюся, щоби цей пуритан Івась не згіршився.

Микола: Та ну бо, скажи,

Петро: Це, бачите, товариші, так. Коли вже наближався речинець рукополагання і то наближався невідклично, погадав я собі: підеш, брате, десь кудись на село, та хтож тобі їстоньки зварить, рублище вижмикає, хату підмете? Подумав, подумав, сів тай написав таке: „Мущина середнього віку, лагідної вдачі, самітний, шукає до заряду домашнього хазяйства жінчини здорової, лагідної, запопадливої і не старої, яка вмів добре варити. Фотографія пожадана, за дискрецію ручиться. Оферти слати на адресу: Семень „Poste restante“; і цю писовку післав я до „Діла“. Третьої днини вже було в оповістках, а сьогодні ледви тиждень минув, вже маю лист із зголошенням. Ось глядіть, тут лист, а тут фотографія. (Добував з коверти).

Микола: Покажи.

Петро: Ні, не покажу, ще відібеш. Івасеві покажу, це праведник.

Микола: А, праведник! На мене кинувся і каже, що він тут не „propter esum“, мовляв, так як ми.

Петро: Ну, шож, звісно, *приписовий* целібс, сам собі варити буде. А ми не вмємо тай заздалегідь розглядаємося за помічницями. Ну, на, на, подивіться на цю кралю, я не заздрісний. А що, як?

Микола: При-пи-сова ко-бі-та. Мушу і я таке зробити. (Дзвінок). Ось і обід. Що це сьогодні дають? А, понеділок: бараболяна зупка і ковбаса з капустою. Ходім! Івасю, буліон жде! (Пішли до дверей).

І в а н: А я таки не буду целібсом!

Микола: А поки що ходи обідати, буліон жде!

І в а н: Йдіть, йдіть, я зараз прийду...
(Микола і Петро виходять).

І в а н: (руки ломить, нервово прогортає волосся, ходить). Боже мій, Боже! Чимже я провинився, що так мене досвідчуєш? Ні звідки порадоньки, ані поратунку! Невжеж треба покоритися долі? І йти кудись у безвісти, далеко від своїх, від ріднього села! Що там у нас в селі діється?... Мама старенькі тішаться, що Івана Ксьондзом матимуть, ...що там сестри?... Чи вони догадуються, яка тут трагедія з їх Іваном твориться?... Старий парох помер, його зять, мій сердечний друг з гімназії Василь, завідателем у нас, має жіночку і дитинку, а ти, Іване, сам самітний! А Вірка!.. Колишня моя Вірка!.. Прощай, голубко, вже не твій Іван! Як-же мені вам всім на очі показатися?! (Ходить — павза). Ні, а таки хай що хоче діється, я целібсом не буду! Не буду! (Іде).

З а в і с а.

Особи другої дії.

о. Іван.

*о. Василь, завідатель парохії, його товариш
, з гімназії.*

Марійка, його дружина.

Настя, їх кухарка, Іванова дальша своячка.

Хлопці і дівчата.

В рідному селі Івана, на долах.

ДРУГА ДІЯ.

Парохіяльна канцелярія в Івановому рідному селі. В середній стіні входові двері, в кімнаті під стінами лавки, шафа, на переді — на право під вікном — канцелярійний стіл, стільці, на ліво двері до других кімнат. Літом в неділю з полудня.

о. В а с и л ь: (завідатель парохії виходить з бічних дверей з „Ділом“ в руці і нишпорить між паперами на столі). Деж моя нотатка на сьогодні?

М а р і й к а: (його дружина з другої кімнати). Кудж ти, Васильку, подівся? Ще обід не скінчений. Зараз сунічок приладжу зі сметаною.

о. В а с и л ь: Нема часу, Марійко. Принеси сюди, як хочеш. Я ще маю багато приготовиши на сьогодні. Зараз посходяться, а відтак вечірня, кооператива, театральна проба... І десь моя нотатка загинула. (Шукає). О, ось вона. Ага: братчикам книжки перемінити, на вечірні далі з історії церкви про клопоти Велямина Рутського з соймом. Театр: читана проба з „Безталанної“, обсада роль, а вечером квартальний обрахунок кооперативи.

М а р і й к а: (входить з тарілками, кладе на столі, сідає). Е, не така велика програма мого отця духовного, бо програма духовної матки, хто значить небільша... (вчислює на пальцях): Сестричкам з брацтва нових книжок дати, перечитані відібрати, перечитане перепитати, вишивки переглянути, нові

взірці роздати, малих дівчаток вивчених віршиків і молитов перепитати

о. Василь: Пощо ти тих віршиків стільки вчиш тай мучиш?

Марійка: Ага, ану-ж колись наші пани подобрють і дозволять читальню відновити, то з чим покажемося на якомусь вечірку?

о. Василь: Ото моя помічниця, як вона всьо передвиджує!

Марійка: (надула губки). А може тобі це не влад, то я від публичної діяльності усуваюся. А тоді все спаде на твою голову, будеш пріти так, як там десь пріє наш Іван-целбс. Деж то він обертається?

о. Василь: А, казала мені стара Кузьмачка, що писав недавно. Мав сюди приїхати на пріміцію.

Марійка: І що він доброго зробив? Та не міг якось викрутитися від свячення, а бодай проволікти? Тільки бідній Вірочці життя зломив.

Настя: (кухарка вбігає). Прошу їгомосця, моєї дядчаної дядини Кузьмички їгомостик ідуть сюди, вже на гумні. (Пішла).

о. Василь: Добрий на помині, ми про нього, а від вже тут!

(Входить Іван, елегантно одягнений в папістику).

Іван: Слава Ісусу Христу!

о. Василь: На віки слава! Рідкі гості, ви-тай, товаришу! (цілуються, підводить його до Марійки). І зі старою знакомою звитайся!

Іван: (стискає її руку). Здорові були, панно.

Марійко! Вибачте, що по старій привичці так Вас кличу, два роки не заглядав до свого села, а скільки тут змін! І мої тато вже небіщик, і Ваші... А мій найкращий товариш Вашим чоловіком.

Марійка: (засумована). Ледви ми звінчалися і Василь приїхав на свячення, як татко нагло і ненадійно мене самотною покинули. А чому ж Ви не навідалися за два роки ані разу до своїх?

Іван: Було неможливим. Владика на ферії не пускав нікого тай по правді не було кого пускати. На цілу семінарію нас трьох зісталося; тамтих двох товаришів уживали на феріях до консисторської канцелярії, а мені поручили капітульну бібліотеку порядкувати.

о. Василь: Мабуть лякалися, щоби Ви не заразилися по селах світським духом. Ну і доборовся Ваш Єпископ! Щож буде далі?

Іван: Або я знаю, що буде далі?

о. Василь: Сідай-же, Іване, ось тут.

Марійка: Вибачте, що не прошу Вас до другої кімнати, але там тепер наша Славця спить, а по другому боці хати гриб кинувся, то всьо порожне стоїть. Ось такі наші гаразди.

о. Василь: Та не гнівайся, товаришу, що ми і балакати будемо і роботу робити будемо, бо роботи маємо гук, як звичайно в неділю. І це і те і ще инакше... З відкіля-ж ти сьогодні взявся, може ще й не обідав?

Іван: Спасибіг, я тільки що по обіді. Мама на приїзд сина-їгомостика курочку зарізали. А я

приїхав до міста нічним поїздом о 5-ій годині рано, зараз пішов до церкви, відчитав молитви і Службу Божу, о 10-ій сів на наш поїзд, а зі стації прийшов пішки. Три кілометри, не далека дорога. Маю дозволення бути дома місяць; в неділю, як дозволиш, відправлю Службу Божу. Трошки спізнена приміція, але мама цього дуже допминалися. Відтак відпичну трохи тай треба вертати до роботи. Поки що призначено мене на префекта в семинарії.

Марійка: Та кому-ж будете префектувати? І ферії тепер, ну і питомців нема.

о. Василь: Тай не буде. У нас широко говорять, що Ваш семинар вже невідклично зліквідований. Кажуть, що по гімназіях пішов клич, що ні один абітурієнт з ніодної гімназії не сміє подаватися до Вашого семинара. Не знаю, чи се дійсна правда, але так говорять.

о. Іван: (похилив голову, перебирає пальцем по столі). Та якусь роботу мені знайдуть, чи в сиротинці, чи в консисторії, а може і на село куди пішляють. В нас, брате, такі духовні латифундії, що часом на цілий деканат ледви двох трьох брейв, а решта все „ex surgendo“ завідується. Така то мене жде целебсова доля.

Марійка: (виймає з шафи пачку книжок, сортує їх і складає на столі). А чогож Ви властиво стали целебсом? Ще не давно пишете до чоловіка, що ні тай ні, ніхто — мовляв — мене не присилує, аж ось, бух, приходить другий лист, що Ви вже

висвячені. І не можна було Вам трьом якось остро поставитися?

о. І в а н: Ет, пані, добре Вам балакати! То треба бути там у нас! Ті два, що зі мною святилися, обидва вже старі хлопи, поза трийцять, один мало що не лікар, а другий інженір. Вони без протесту пішли на целбсів. Я трохи борикався, та наслали нам проворного взуїта на провідника реколекцій. Цей собі почав усяких штучок вживати, ректор собі, з гори теж повіяло... і так... або я знаю, як воно сталося, я отямився, коли мені, як діяконові, останнє „*ἄξιος*“ проспівали. Тай вже не було вороття.

(Марійка заглядає в якийсь список, знімає з брошур обгортки, а ватомість дає інші).

М а р і й к а: А Вірочки, товаришу Іване, не було жаль?

о. І в а н: (зітхнув, похнюпив полову і гей крізь сльози). Пані Марійко, давна товаришко добра, пощадіть мене бідного. (Закрив руками очі. Нараз встає). Зіставайте здорові. Ні, не годен! Ще сьогодні їду назад до семинара.

о. В а с и л ь: (підбігає до нього, кладе ніжно руку на рамя). Прости їй, товаришу. Годі, це не навмисне, вона не гадала, що так болюче буде.. Треба, товаришу, кріпитися... Щож порадиш, сам знаєш, вороття нема. Сідай... Деж тобі вертати... Мама... Вониж так тішилися твоїм приїздом... (Іван сів, підпер голову).

(Павза. Входить трьох парубчаків, витаються).

І. П а р у б о к: Прошу їгомостя, я приніс (по-

шепки) „Рік на Великій Україні“ (голосно) „Пісня Богів“. Прошу мені дати яку (пошепки) американську...

о. В а с и ль: (записав щось у зшитку, дає книжку). Мавш, Семене, цікава книжка. Читай здоров.

І. П а р у б о к: (читає на обгортці). „Просвіщеніємъ и трудомъ до свободы и счастья народа. Мысли о ділі. Львовъ 1922“ (віддає книжку). Я цеї книжки не хочу!

М а р і й к а: (підходить до нього). Та заглянь в середину!

І. П а р у б о к: (Розгортає). А, з Америки!

о. В а с и ль: Авжеж. (До другого) А ти?

ІІ. П а р у б о к: (всміхається). Цим, я мав цікаві оповідання з „Поступа“ (пошепки). „Галицька Армія на Великій Україні“.

М а р і й к а: (вичеркає в зшитку, дає нову книжку третьому теж). Пішли.

о. І в а н: (взяв у руки книжку, яку приніс перший парубок). Що це за чудасія!? Обгортка „Пісня Богів“ а в середині „Рік на Великій Україні“.

о. В а с и ль: Це так, товаришу, треба. Біда навчить всього. Читальню в нас примкнули. Ратуємося брацтвом. А братчики чейже можуть приходити до свого отця духовного. І ми членам брацтва даємо книжки до читання. А що багато цікавих книжок вийшло за кордонами то в Відні, то Берліні, то в Америці, а нам удалося їх бічними дорогами роздобути, бо почта завертав або конфіскує, то щоби всіляким приятелям не дати нагоди до урядовання, розумієш, моя Марійка придумала спосіб: обгортка з книжки геть

а цензурна на книжку.

Іван: А леж бо то работа, работа!

Марі́йка: Для народу, товаришу, ніколи її не забагато. Поручаю Вам мій винахід до ласкавого наслідування, як станете в себе до народньої роботи.

Іван: Ба, коли те свято буде!... А впрочім і не доведеться мені таке робити.

Василь: Чому?

Іван: Бо в нас, як де є читальня „Просвіти“ то ми там ходити не сміємо. А маємо наказано старатися перемінити її на читальню „Єдність“ зі статутом одобреним нашим ординаріятм. Тай книжок свіцького видання нашим священникам ані читати ані поширювати не вільно.

Марі́йка: А щож Ви читаєте?

Іван: У нас кожен мусить вивчитись на память одну книжку, Ми її називавмо: червона книга Там є про все і ще про дещо: що ми візантійці, що лиш у латинників усе як у раю і т. д. З цього питають при конкурсі. А книга обємиста в червоних палятурах. Відтак, кожен мусить перечитати і вивчитися на память брошуру „Жонатий клир а безженство клиру“ написану ще в 1924 році котру тепер мають видати другим накладом. Крім сього дозволені ще і поручені всі видання Василян з Жовкви, Редемптористів зі Збоїск і наші Архієрейські послання а більше ані, ані!

Василь: А з преси?

Іван: Світські часописи всі заборонені, а передплачувати дозволено тільки „Місіонара“.

Марійка: Но але як-же Виживете без газет?

Іван: Я цього ще не провірив, але кажуть, що деякі відважніші, виписують собі „Діло“, яке іде до них на адресу кухарки або наймита.

Василь: А читав ти, Іване, останнє число церковної „Ниви“? Яка там цікава стаття про сумні гороскопи Вашої єпархії!

Іван: Василю, та „Нива“ в нас теж заборонена.

Марійка: І „Нива“? Таж це орган священників.

Іван: Заборонена, бо пише проти целібату.

Василь: Цікаві відносини Іване, тікай відтіля до нашої єпархії.

Іван: Коли не пустять. (задумується) А впрочім мені вже все одно. Коби бодай не довго на цім світі заваджати. Руки спутані, ноги спутані, голова спутана, язик спутаний а серце роздерте. (Взяв голову в руки, хлипає).

Мала дівчинка: (входить). Прошу їмостунечки, ми всі на цвинтарі. Можемо прийти?

Марійка: Приходьте дівчатка.

Дівчинка: (дивиться косо на Івана).

А може не можна? бо гості, дядько Іван.

Іван: (обертається до неї). А Гануню, здорова була! (пригортає її до себе і цілує). Мого первого брата донечка. Можете, діти прийти, я Вам не пе-

решкаджаю. (Дівчинка вибігає, Іван встав, ходить). Ай, Господи, як-же Вам тут добре, які Ви щасливі! (вхопив за капелюх), Але чого я так забарився, піду, не буду Вам перешкаджати.

Василь: Посидь ще трошки. Марієчко, можеб ми чим нашого гостя приймили, може там маєш ще де трохи суниць. (До Івана) Щож, брате, маю медок, сам торік ситив та не беруся тебе ним частувати, бо знаю, що Ти ще в гімназії належавав до „Відродження“.

Марієчка: Зараз будуть суниці, а відтак підемо на вечірню, попідвечіркуємо, Василь скочить до кооперативи, бо там рахунки мають зробити. А може і Ви з ним підете? А на вечеру то вже завчасу прошу, тай вечером після всеї недільної роботи побалакаємо собі по давньому, по старому.

Іван: Не трудіться, добродійко, за суницями. не треба, спасибі. (Несміло до Василя). А ти, Васильку... як що ласкавий, дай! товаришу, покушати того свого медку.

Василь: А „Відродження“ як-же?

Іван: Я вже понехав „Відродження“. бо бачите, після ординації сильно занепав на здоровлю, пролежав три неділі, кашляти зачав, лікар боявся, чи не вивяжуться з цього сухоти. І приписав якісь порошки тай трошки коняку з молоком попивати. І ректор дозволив і звільнив мене від „Відродженевого“ приречення. І я так... часом..., потрошки... і коняку зачав вживати... І вина вже пробував і пива часом. І воно мені добре робить.

о. Василь: Зараз. (Відходить до сіней).

Марійка: Товаришу Іване, ей не добре було привикати, не треба було „Відродження“ покидати.

о. Іван: (З бурлацька) А щож я маю до страчення? Здоровля, життя?... Що мав найдорозшого на цьому світі втратив! Патер Альойзій відобрав! Сповідник, отець духовний. Каже, викидай, брате, Вірку з серця, а віру зберігай. Вирвав зі серця одну, але либонь і другу надшарпнув. Ет, пропащий я, тай тільки!...

Настя: (входить) Прошу їмості, дівчатка збрацтва в кухні ждуть з вишивками, встидаються сюди іти.

Марійка. Я там зараз вийду до них.

о. Іван: (приглядається до Настуні). Настуня? Дедикова?

Марійка: Вонаж. Настуню, принеси склянки. Їгомост ще в Льоху?

Настуня: Я не бачила (іде до другої кімнати).

Марійка: (В між паперів виймає часопис) А тимчасом може свіже „Діло“ переглянете? (пішла).

Настуня: (приносить на підносі склянки і ставить на столі. Іван приглядається їй,

о. Іван: Ти тямиш ще мене, Настуню? Давні часи! Гей, гей! (впялив у неї зір).

Настуня: А вжеж. Ви були Іван, я була Настуня. Ви тепер їгомость, а я тільки Настуня. Я завжди була Настунею, а таки професорова паннунця Вірка заслонила мене собою. (Іде до дверей).

о. Іван: (глядить за нею, Пошепки.) Настуню!

Н а с т у н я: (відвертається) Пссс! їмость ідуть. (пішла).

о. І в а н: (сів, гладить нервово волосся. Глянув у зеркало. З кулаками до зеркала). Худобина вси, Іване! Скотина, скотина, скотина!

о. В а с и л ь: (входить зі збанком). Ти що таке деклямуєш, Іване? Сам? Марійка вийшла? Ага, до своїх дівчаток. А бачиш, ледви вцідив того меду. Чіп зассався і тоді було добути. Нумо, по-пробуймо. (Наливає) Як-же? Добре? (Пють, Василь надпив трошки й поставив а Іван випив цілу скланку.

о. І в а н: І добрий і холодний.

о. В а с и л ь: Може ще дозволиш? А по-трошки, бо моя голова нездала, а ще робота жде. (Наливає) Упереджую, що він любить часом під стіл кинути, як що хто не дуже сильну голову має. Колись тут трохи і сміху було, але і мило було. Прийшов до нас старий директор Гайдук, а я поставив того зрадника. Засмакувало, випив три ляпки та я опісля мусів старого попід руки до школи завести.

о. І в а н: (пе другу склянку, але тільки до половини. Алеж бо смачний!... Знавш, Василю, як Ви мені поперед про Вірку вгадали, то воно мене трошки обійшло. І яюсь так, гейби по серці, заскоботало. (Пе). А тепер (поволище воворить) так мені яюсь легко і ясно... Гм, воно таки зовсім ясно: коли ти брате Іване, целєбс, то всякі.. Вірки... фурда!

Н а с т я: (в дверях) Дяк питає, чи вже дзвонити на вечірню?...

о. І в а н: (пальцем до дверей). О, Настя фурда... товаришка з молодих літ, пізнала мене.

о. В а с и л ь: (здвигає раменами і розглядається, кивнув до Насті, щоб пішла геть. Настя пішла). Зараз, товаришу, служу Тобі, тільки дякові скажу, дві-три слові. Маєш „Діло“ переглянь, у Вас того нема. (Іде до дверей, поглядає на Івана ще раз здвиг раменами, пішов).

о. І в а н: І „Діло“ фурда... і ти Іване, теж фурда... а медок, медок!... (Наляв собі одну — випив, другу — випив).

(Входить Василь). Ей, то тобі, Василю, добре! І жіночку маєш, і... і... і... медок маєш... а я що? Іван бурлака!... Іван фурда!... О, ні, Іван не фурда, Іван целбс... а целбс то великий пан!... Так у нас кажуть! Целбс, Василю, великий пан!... У нас кажуть: целбс впаде, целбс встане! А жонатий клир, роздвоєний душею, станув на розпуті і так стоїть на однім місці сотками літ а на-рід неосвідомлений повним світлом Христової науки, блукає по манівцях... О! Така то в нас книжочка є... Так пише... Патер Альойзій цодарував, пише, що жонатий клир не міг і не може о, не міг і не може дати того чого жадає священниче післанництво. О!... Так пише та книжка! А я, значить, нежонатий, целбс, значить я можу дати, значить!... А ти не можеш дати, значить...

о. В а с и л ь: (збентежений, ніжно до Івана). Івасику, годі, Тебе розібрало я бач, остерігав. Ну, звичайна річ, непривиклий до медку. Боже чого я доброго накоїв?...

о. І в а н: Ге, ге, ге! Добра річ кобіта, але і целєбс го, го, го! Коби гарну парохію роздобути, побачиш тоді целєбса Івана! Карита чорна за склом... коней чвірка... упряж з тарахканьцями... Або Іван в гості, або до Івана гості!... А у льоху бочка коло бочки... ба токай... ба самороднер... Целєбс пан!... Целєбсови всьо вільно!... Целєбс впав, целєбс встане!... Тільки як впаде, то в нас кажуть, щоби довго не лежав.

о. В а с и л ь: Івасю, годі! Тебе розібрало, ходімо в садок. Сядеш собі на лавочку під грушкою, воздух тебе освіжить.

о. І в а н: Ні, не піду! Тут посиджу, медок мене освіжить! (Вхопив збанок, налив і випив так, що Василь нестямився, коли те все сталося). А Вірка? Єрунда... як казав наш товариш Микола! О, мав стати лікарем, плюнув, став пелєбсом, бо целєбс то великий пан!

о. В а с и л ь: (взяв збанок поставив в кутку на долівці). Ходімо в садок.

о. І в а н: І садок єрунда! Медок не єрунда! Де медок?

о. В а с и л ь: Вже нема, я виніс. (До себе) А нещаслива моя годиночко!

о. І в а н: (зачинає плакати). Ай, Вірочко, моя, Вірочко, чому ж я тебе покинув? (Зривається, кричить). Пити, пити... Пити дай! (Хоче бігти заточився, впав на стілець).

о. В а с и л ь: Годі, годі, Івасю!

Н а с т я: (входить). Лист від професора.

о. В а с и л ь: (читає). „Перопрошую Вас, що не

прийду сьогодні. Маєте рідкі гості, я зайва. Сьогодні їду на рештки ферій до бабуні. Здоровлю щиро. Віра Гайдук“.

о. Іван: Віра Гайдук? Це від Вірки лист? Дай мені, брате, його. (Плаче, глипнув у бік, регочеться) Ха, ха, ха! (побачив Настю) Настуня? На-сту-ня? (Зривається, хоче їй обіймати). Гі, гі, гі, Настуненько, ходи серце, Вірка покинула...: Настуню! (Настуня чмихнула у двері).

Марійка: (входить) Що тут сталося?

о. Іван: (біжить за Настуню).

Марійка: Ах!

о. Василь: Я його відведу домів. (Бере його під руку, виводить).

Марійка: (заломила руки) Бідна нещасна жертва примхи маняків!

З а в і с а.

Особи третьої дії.

о. Іван, завідатель парохії.

о. Микола, його товариш з семинара.

Настя, кухарка Івана.

Мотра, її мати.

Начальник, гірської залізниці (підурядовець).

Дяк.

Никола, тазда.

І. і П. тазди.

На завідательстві Івана, в горах.

ТРЕТЯ ДІЯ.

Від другої дії минув рік. Іван завідателем в гірській околиці. В селі стація гірської колійки. Сцена представляє кімнату в його парохіяльній хаті. Проти завіси двері до кухні. На право до другої кімнати, на ліво вікно. Під вікном огородова лавка з поруччям, перед нею стіл. Під другою стіною отомана, в куті шафа. В хаті кілька стільців. За столом сидить Іван а біля нього Микола, одягнутий до дороги. Перед ними сніданок. Година 8-а рано.

І в а н: (гляди́ть на годинник). Ще маєш добрих три чверти години до поїзду. Нема чого спішитися. Підемо огородами навправці. Пять хвилин ходу. Ще поїзд з міста не йшов а він з тим, яким ти поїдеш міняється на другій стації.

о. Микола: Ей, хиба ходім. А як спізнюся що буде? Завтра неділя а зміста тільки оден поїзд у мій бік іде. Ну, Іване (встає) бувай здоров, кріпися, целібат зберігай так, як я, а я тут знов колись навідаюся. А варто! Бо і горівочка в тебе добра і госпося приписова, добре, бачу, Тебе доглядає. Я якось не дуже мудро влаштував своє дочасне життя. Маю і кухаря і хлопця до послуги.

о. І в а н: (всміхається) Справжній, значить, з Тебе целібс.

о. Микола: (сміється) Та то, знаєш неда-

леко консисторії, розумієш, краще око матимуть на мене. А в нашому деканаті, розумієш крім престарезного декана, нема ані одного „маточника“ А всього трьох священників на цілий деканат! Решта парохій стоїть пустою. Я сам доїжджати мушу до трьох. Ровер собі купив. А як так далі піде, то хіба авто собі справлю. „Червона книжку“ вже вивчив і здав, а то, знаєш ґрунт! Конкурс дозволили здавати вже в осени. Розумієш, як добра опінія буде — ось чому я тримаю кухара — то готов в декани попасти. А тоді „розумійте язици и покоряйтеся!“ А ти, праведний Івасю, тут коло Твоєї Настуні не дуже, не дуже... Якась бачу з темпераментом кобіта.

о. І в а н: Ей ти, Миколо, завжди гострий на язик. Як щоби не вона, згинувби з голоду у цій глуші. Добре, що ця гірська колійка є, бо літом бодай від часу до-часу до міста скочу та всякої провізії собі навезу. (Шукає капелюха по хаті) Хвалиш мою Настуню? Не згірше мене доглядає. Це далека своячка з мого села. Служила в мого товариша Василя, у тій щасливій епархії, знаєш, де в ще „маточники“. Як дізналася що я тут, покинула своє село і разом з мамою вдовицею вибралася сюди. Мама стала кухаркою в начальника другої стації а Настуня...

(Входить Настуня і збирає зі стола посудину. Глядить
• скоса на Миколу, а Микола на неї).

Н а с т я: (сміливо до Миколи) А добре їгомости-

кови у нас спалося? Не твердо було на тій софці?

о. Микола: Чудесно спалося Настуню! Я готов до Вас тут частійше заїздити. На-ж Тобі, донцю, від мене на пам'ятку оцей образочок (Дає їй 20 п'ятинових. Іван між тим пішов до другої кімнати).

Настя: (цілує Миколи в руку. Шептом) Красенько дякую!

о. Іван: Куди ти, Настуню, мою палицю за проторила, ледви знайшов. Ну, ходім, Миколо! А ти, Настуню, уважай тут на хату, бо я як відведу їїомостя на стацію, то ще поступлю до професора. (Чути свист льокомотиви) Ходім бо вже йде поїзд з міста, за чверть години піде твій (Пішли).

Настя: Ха, ха, ха, дав 20 п'ятинок! Якийсь нічого їїомостик! Ай, сьогодні субота. Мама певно приїхали колейкою за новим провіантом! (Відчиняє шафу). Добре, що я вчора дещо приладила. Тільки до наплечника спакувати. (Добуває наплечник, кладе на долівці а відтак вкладає до нього клунки) Так. Мука, цукор, горівка з мятки, огірки. (За сценою чути голос): Настуню, де ти? Ой ледви залізла. (В дверях стає Настинина мати Палажка, огрядна, здорова жінка).

Палажка: Здорова, Настуню! Ой, всюди шукаю, гукаю, ніде ні живого духа. На обійстю нікого, в кухні нікого, ой а ти тут.

Настя: Здорові мамо! Сідайте, спочиньте. Я як раз ладнала для Вас дечого трошки.

Палажка: Як же я донцю, змахалася, Мавш там чим захолодитися?

Н а с т я: (ставить фляшику і чарку). Тої мятової покушайте. Наливає, дав.

П а л а ж к а: Перепийже до мене, газдине! (Настя пє, за нею мама випила, цмокнула).

П а л а ж к а: Що добра, то добра! (Закусує ковбасою і булкою) Настуню як-же тут коло Тебе? Все гаразд?

Н а с т я: Нічо мамо. Тільки вчера трохи більше роботи було, бо ночував тут Іванків товариш. Якийсь нічого собі йомостик! Сьогодні поїхав, а Іванко повів його на стацію. А як відїздив, подарував мені 20 плятинок.

П а л а ж к а: Та я здибала на стації Іванка з якимсь другим йомостем... Давай-же мені донцю що там маєш, бо треба мені йти. Поїзд вже не піде, то заки я ту милю зашкандибаю!... На, ось тобі другий наплечник матимеш на другий раз у що пакувати.

Н а с т я: Та посидьте мамо трошки, висапайтеся. Я і так дома сама, то кучно. Мій йомостик казав що ще поступить до професора. Як там піде, застрягне! Зараз зачнуть у ті якісь шахи грати, то кінця міри цьому нема. Ще чарочку мамо? (Наливає).

П а л а ж к а: Го, за то, доню, ніколи не треба питатися! Це-ж не страва, в животі не заляже. (Пють обидві. Похнюпилася). Ой, доненько, журу маю, таї немалую; Свою доненьку вже гейби всолошила. Мій начальник вдівчик, ще крепкий, 50 рочків,

дітей нема а пенсія і декрет є. То вже так щось перебомкує. що мабуть, чи не засватає мене. А тобою, Настуненько, та таки журуся тай журуся. Та воно Тобі тут до якогось часу ніби не згірше. Але так завжди не буде. Коби який порядний чоловік лучився і засватав Тебе! Та ба, хтож Тебе візьме йно з тим, що на Тобі. Як би так хатинку яку та ще й грядочку...

Н а с т я : Не журіться, мамо! Якось воно буде. Цю журу полишіть мені.

П а л а ж к а : Знаєш, казав мені тутешній начальник, що зараз напроти стацій коло тартаку є на продаж хата з городцем якогось Американа. Каже, що купивби, як би мав гроші, але треба 200 долярів... А він якийсь нічого собі кавалір! Як би так! Га?

Н а с т я : Але-ж, мамуню, полишіть сю журу мені, кажете, хата є на продаж, гм...

П а л а ж к а : Заразісінько коло тартаку. Як хочеш, поспитай його. Він казав що до Івана зчаста заходжав в карти грати А приглянься йому, не вік же Тобі газдинею в Івана бути.

Н а с т я : Кажете, 200 долярів? А скільки то воно буде на тутешні гроші?

П а л а ж к а : Кажуть, що 5 п'ятинок йде на одного доляра, то буде 1000 п'ятинок.

Н а с т я : І город, кажете є?

П а л а ж к а : А буде так на чвертку.

Н а с т я : Заразісінько коло стації?

П а л а ж к а : Кажу-ж тобі, між стацією а тартаком.

Настя: Правда, мамо, він тут до нас заходить... А хата ще добра?

Палажка: А, добра, під чернпицею, дві станції і кухня. Начальник мені недавно показував. Ей, коби так Іванко Тобі грошей позичив, а він тебе взяв і потім якось воно булоби.

Настя: Алез, мамо, не журіться мною, полишіть це все мені. Ну, я балакаю, а тут треба до обіду братись.

Палажка: Давай же мішок, зашпили мені на плечі тай треба йти в Божий час. А ще на дорогу налий одну, щоби веселійше йшлося.

Настя: (дає їй чарку). Під черепицею, кажете? Ну, прощайте мамо! В суботу знов приходьте.

Палажка: (йде до дверей). Бувай здорова Насте! (накивує їй пальцем) А вважай!... Міркуй собі, пильнуйся, дівко!

Настя: Зовсім не журіться мною, мамо. Яж не дитина, вже який розум маю. (Палажка пішла, Настя виводить її до кухні і зараз вертає) Ага, курка вже готова. Зараз росіл наставлю, солі возьму. (йде до шафи, бере сіль, хоче йти. В вікні чути гогос:) А що буде до росолу? Настя здригається, оглядається до вікна).

Настя: О паскудні пане начальнику. так мене настрахали! То гарно під вікнами підслухувати? Ходить же до хати! Я буду варити і побалакаємо собі.

(Входить начальник, кремезний, чорнявий, з рухів пізнати, що був волись військовим підстаршиною а тепер вийшов на залізничого підурядовця).

Н а ч а л ь н и к : День добрий, панно Настуню !
Ксьондз вже дома ?

Н а с т я : Нема. Або-ж то Ви без їгомостя не
годні троха посидіти тай побалакати. Мені самій
так кучно. Не бійтеся, не вкушу Вас! Сідайте.
Таж поїзди вже всі відійшли. Аж по полудні ма-
єте службу.

Н а ч а л ь н и к : (сідає). Ха, ха, ха ! Та я не бо-
юся. щоб мене вкусили, але боюся...

Н а с т я : Чого ?

Н а ч а л ь н и к : Ге, ге, ге, Щоби не осмалився.
Хі, хі, хі! Сам огонь, на той приклад, бє від панни
Настуні, аж палахкотить, Гу, гу, гу!

Н а с т я : Ну, а як їгомость в хаті, то вже не
осмалитеся ?

Н а ч а л ь н и к : Го, го, го ! Я тоді їгомостеві
за плечі тай вже безпечний, на той приклад. Так,
так, панно Настуню, угм... Добре пожартувати,
коби не хорувати. Гей, гей, панно Настуню!...
Згризоту маю.

Н а с т я : А я навіть знаю яку!

Н а ч а л ь н и к : Знаєте, на той приклад ?

Н а с т я : Й, в око впала така...

Н а ч а л ь н и к : (живо перебиває). Ой ой ой...

Н а с т я : (впадає). Хатина під черепицею біля
тартаку.

Н а ч а л ь н и к : Угмм... Але панна Настуня
трохи ворожбитка, на той приклад! Та де ви про
мою згризоту розвідали ?

Н а с т я : (сміється). Ой, нездогадливі! Та що

лиш, мої мамуня тутки були тай розказували, як то з вами балакали.

Н а ч а л ь н и к: Ага, ага, агааа... Абож то не згрізота, на той приклад? Якби мені так колись оженити прийшлося а я тоту хатку, на той приклад мав! Гей, гей! Я собі тоді на колійці „вайхи“ ци як тепер називають „ставидла“ наставляю, ваґони ладую, „білета“ продаю а моя кобіта у тій хатині звивається, столи накриває, драгельки, кишочки і інші делікатеси зносить, пиво точить а робітники з тартаку всі гуртом, на той приклад, усе то зі столів змітають а плятинки платять... а в вечір після останного поїзду, на той приклад приходжу до хати, гроші рахую, на той приклад, а я потім трошки на гармонії попіграю а жіночка на лавочці під хатиною сяде, щось шив а я їй на голос новинки з „Kolejarza“ вичитую... Але не для пса ковбаса, на той приклад?!

Н а с т я. А хата міцна, стіни цілі?

Н а ч а л ь н и к: Як „бьокгавз“ на третім кільометрі. Настуню! Та що то балакати! Ти сячу плятинок треба... Ей, та я тоді відступивби своє мешкання на будці шиберові а сам до хатини, а ще як би так жіночка гм, гм, гм, була на той приклад.

Н а с т я: Хто?

Н а ч а л ь н и к: (вхопив її за руку і поцілував). Навіть не смію казати, на той приклад, боюся.

Н а с т я: Не бійтеся.

Н а ч а л ь н и к: Ні не смію. (Держить її за руку) Е де — де! Щоби їїгомось на то сказали?!

Настя: (вдає що не розуміє). Та кажіть бо!

Начальник: (гляди́ть її у вічі) Ні, тепер не смію. Опісля якби так, на той приклад, панна Настуня схотіли прийти на стацію до вечірного поїзду, то може і сказавби.

Настя: Е, я вечером нікуди не ходжу сама. Радше, як відіде поїзд, ви прийдіть до нашого садку, то в альтанці побалакаємо.

Начальник: Йой, панно Настуню! Невжеж ви тее, на той приклад, на правду, не буцім? Прийду... Та я бажавби, щоби то тепер вже був вечер на той приклад. Рученьки цілую, до стіпок стелюся! (Цілує її в руку, йде до двсрей. Входить Іван. Настя до кухні).

о. Іван: Добрий день, начальнику! Шкода, щоб я був знав, що Вас застану, бувби завабив і лісничого бо ми здибалися, тай ще до обіду булоби кинулося пару „цуґів коротенького“.

Начальник: А я власне, на той приклад, прийшов властиво просити, може би отець мали час, то ми пішлиби до лісничого, тай я, на той приклад кілька разів майзля зголосивби.

о. Іван: Е ні, то хиба вечером. Я сьогодні мав гостя, відводив його на стацію, ще молитов не відчитав. А по обіді мабуть буде похорон бо кажуть старий Панько помер. Найкраще буде так: вечером, як ви виправите останній поїзд, беріть лісничого тай приходьте обидва сюди. Свіжий транспорт досконалої ратафії маю. До речі, покушайте, яка вона, чи смакує Вам? (Наливає, частуються).

Гі а ч а л ь н и к: (цмокнув). Угмгм! То раз фай!
Ну, пілую руці! Вечером властиво обидва з ліс-
ничим ставимося до рапорту. Відходить).

о. І в а н: (сів за столом, шукає між паперами, взяв
з руку молитвенник). Настуню, Настуню!

Н а с т я: (в дверях з варехою). А чого?

о. І в а н: Не пускай там нікого, бо я молитви
читатиму.

Н а с т я: Ну, ну! (Пішла).

о. І в а н: (до себе) Ні, я вчора утрени не читав,
бо Микола приїхав. Айяйяй, колиж то я впора-
юся? А точки до розмишлення на сьогодні які?
Ага, ось! (читає з карти). Камо пойду от Духа
Твого й оть лица Твоего камо біжу? Агага!
(Вхопився за голову) І вірю... і знаю... і розмишля-
гиму Твою прияву всюди... а грішна голова зав-
жди повна гадок... то про Вірку. (застогнав). Про-
пало... пропало!... то про Настуню... Ха, ха, ха!

Але ні! (Вдарив кулаком с стіл). Целебс впаде,
делбс встане! (Вхопився знов за голову встав, впад
навколішки на клячник перед Роспяттям) Боже милос-
гив буди мені грішному! Тобі Роспятій прирікаю
змінити своє життя, яж Твій покірний слуга...
(Ридає) Тако да просвітиться світь вашь пред че-
ловіки, яко да видать ваши добри діла... (Беться
з груди). Боже очисти гріхи моя і помилуй мя...
Завтра їду сповідатися... Так довше неможна!
(Встав, взяв фляшку з горівкою, кинув крізь, вікно). Проч
сатано! (Зі столика вхопив колоду карт, теж у вікно)
Проч сатано! (Відсунув шуфлядку, доглядів щось, виймає
фотографію. Приглядається до неї, ніжно). Вірочка, Ві-

руня, мій утрачений раю! (Схаменувся) Боже милос-
тив буди мені грішному! (Беться в груді) Проч, са...
Ні, не викину! Не викину твого образочка, бо
хочби і викинув, то не викину його ні з серця,
ні з голови... (Шептом цідить) А Настуня? (Бігає,
руки в волосю) Гидь, гидь, гидь! (Гірко всміхається;
руки згорнув) Иже в законі хвалишися, преступле-
нієм же закона Бога безчестуєши!

Н а с т я: (відчиняє двері).

о. І в а н: (злісно) Чого лізеш? Яж казав, що
правило читати му, щоб ніхто мені тут не ліз!

Н а с т я: Ай, правило тай правило! Який мені
богомільний! Доки тихо було то і не йшла а як
почула, що наші йгомость щось самі до себе ви-
крикують, то собі гадаю, що вже можна.

о. І в а н: (Недобрий). Не можна! Я тепер духов-
не розважанна роблю.

Н а с т я: Ай Господи! Або правило, або мо-
литви або розважання! А проміж або карти, або
чарка!

о. І в а н: (в крайній люті, тупнув ногою). Гони!

Н а с т я: А тпррр, а гов! Я і не так дуже бо-
юся! А що буде, як піду геть?

о. І в а н: (стямився). Ну, ну, Настуню я так
тільки з роздратування, що мені розважання пе-
ребила.

Н а с т я: Там у кухні якийсь газда жде, хоче
до йгомостика.

о. І в а н: А він чого хоче? І хвильки свобідної
нема.

Н а с т я: Мабуть це той, що його тато помер.

о. І в а н: Ну, то хай йде сюди.

(Настя пішла, входить газда).

Г а з д а: Слава Ісусу Христу!

о. І в а н: На віки Богу слава! Що Бог дав Никольку любий?

Г а з д а: Дьидьо преставилиси...

о. І в а н: Нехай з Богом спочивають! А щож то таке їм було?

Г а з д а: Колотьба пишла ид боку, та лише стрик на тот бік, Що ми ни робили. И гуску соли тульили там, ту коле и чистий віск по кілі (тілі) сукали и груди медом мастили и слезівником напоювали и законили нічьо не помогло. Сегодни похоронити би їх паничу-єгомостику! Та що би Вам за цесе дати?

о. І в а н: Як звичайно за газду: чотири вівці і 20 плятинових:

Г а з д а: Ей будте приемні, чьемніці тай щиріці тай не такі майгамішні! Давбих та нема Бигме нема звідки. А лельо йик вік кінчили, то на поману ксондзови відказали дві йирки і цих десик (десьть) плятинок.

о. І в а н: Мало газдо! Таж газду хоронимо гей, не якого прошака!

Г а з д а: Ну будте приемні, ще одну йирку дожину від себе а бирше ані ані. А мандьирів бирше не дам, бо нема і тьижко за них. Мало їх крутить си проміш люди. Що йно не давно настали.

о. І в а н: Чотири вівці, Никольку любий і 20 плятинок дешевше не можу.

о. І в а н: А це доки торгу буде?

Г а з д а: Будьте паничу, привмні!

о. І в а н: Ви як мене кличете? Який я панич?

Г а з д а: Кличу йик люди. Давних ксондзів ми єгомостиками величьили, бо вони газди були. А в Вас ні жінки, ні чильдинки. Ви легінь той паничьима Вас величьіємо. Ну, паничу, єгомостику йик же буде?

о. І в а н: (здвиг раменами, злісно відвернувся).

Г а з д а: Кажу Вам, йик би газдов були, чильдинку мали, то ще не жьилувавби христьянин докинуту йикий іроник. А вам нашо же цих мангирів? Самі йидні, но ца любаска по хаті крутитси.

о. І в а н: (лютий) Ану проч мені з хати! за двері!

Г а з д а: Пиду з цим, з чим прийшовсми. Дьидьди сами у йимку запарпаєм, але й до бискупа дорогу знайдем! (Пішов).

Н а с т я: (вбігає). Що тут таке? Що за крики?

о. І в а н: А ось дурна Гуцулія не хоче за похорон заплатити, ще і дурниці плече.

Н а с т я: А може завернути його?

о. І в а н: Не треба, сам прийде. Іди, Настуню, хай вже раз ті молитви відчитаю. (Пішла). (Іван взяв молитвенник, сів за столом зачав читати, тишина. Настуня входить сумна, хлипає, іде до шафи, чогось шукає. Іван підводить очі від молитвенника і стежить за нею. Поклав молитвенник хребтом до гори).

о. І в а н: Ти чого „руєш“?

Н а с т я: О вже чисто згуцулів. Побалакав собі з бадікою тай по гуцульськи чеше (крізь сльози).

„Рувш“, „рувш“, то дурний Гуцул „рув“, а я плану; куди поступлюся, плачу.

о. Іван: На мавш, знов приємна новина! Ні, я вже жити не годен! На кожному кроці всюди тільки дратують мене. Та чого плачеш? Та хто тобі допик, чи доскулив? Може я?

Настя: (сіла оподалік, плаче втирає запаскою очі, хлипає). Вже далі від того плакання прийдесться осліпнути.

о. Іван: (підходить до неї). Та хтож тобі яку кривду зробив. Сьогодні, чи коли? Настуню! (Хоче зближити ся; Настуня лівою рукою його легко відштовхує).

Настя: (крізь сльози). Ага, нинька... від коли приїхала плачу тай плачу.

о. Іван: Та кажи ясно, що і як! Не дратуй мене.

Настя: Ага кажи, або ти це зрозумівш? Тобі що! Йомость собі на парафії, всього в брід, іно жий! А ти, Настуню, гаруй, як той чорний віл та тільки поглядайся, чи свому панови догодила, щоби яка муха не сіла на ніс йому, та щоби зі служби не нагнав. А нажене, іди дівонько на чотири вітри... А куди підеш?... Мама теж у наймах... ні родиноньки, ні хатиноньки.. Ойойой, головонько моя бідна тай нещаслива!...

о. Іван: Та хтож тебе жене? Чи я коли, бувало, крикнув на тебе? Все, чого потребуєш, мавш, чого забагнеш, мавш. А може ще більше маляби, якби. Ет, то ти Настуню, на мене скоса дивишся, раз у-раз відштовхуєш мене.

Н а с т я: Ага, розумію, до чого ти півш, мій солоденький йомостику, але Настуня теж недурна. Тобі все одно, і навіть не погадавш, що міг би бідну сироту в нещастя завести. Ет! (махнула рукою, встала, хоче іти геть...)

о. І в а н: Здержув її за руку, садить на стілець) Настуню, як зачала, то договорюй до кінця.

Н а с т я: (хлипає). Та одна і одна моя грижа, де подіюся, як вже в тебе не буду?

о. І в а н: (гладить її по голові). Будеш Настуню, доки схочеш будеш.

Н а с т я: Ага, будеш. А як тебе куди перенесуть?

о. І в а н: То підеш за мною.

Н а с т я: А як візьмут тебе там до того консистору... А рано, то ті йомость що поїхали, не казали що можуть тебе там взяти. Деж я тоді бідна сирітка подіюся?

о. І в а н: Все буде, Настуненько, все чого забажавш, тільки (пристрасно шепче їй в ухо) будь, Настуненько, трошки інакшою.

Н а с т я: (на раз оживляється, стріляє вочком) чесне слово Іванку, що буде все?

о. І в а н: Чесне слово.

Н а с т я: А я бажалаб тебе чогось, Іванку попросити, та не смію.

о. І в а н: Не лякайся, кажи, хиба, як то кажуть зірки з неба забaglia, хиба чогось неможливого.

Н а с т я: Але можливе, можливе, Івасику, я вже все обдумала, тільки трошки боялася, трошки стидалася, трошки несміла... (спустила очі в долину і говорить затмнюючись). Знавш, Іванку, начальник

казав мені... сьогодні.. що там, біля тартаку... в така гарна хатка на продаж. І не дорога, Івасику. І городець в, всього тисяч п'ятинок.

о. Іван: А тобі може тої хатки забаглося? Ха, ха, ха!

Настя: (ще більше похнюпила голову, ще більше несміливо) М... угу..

о. Іван: А нащож тобі хати?

Настя (глядить йому благально у вічі). От так, Іванку, від всякого припадку. Може ти мене коли на... ні, не так кажу. Може я тобі коли... Ні, ще не так. А як я Іванку, (плаче) вже буду стара, сива, беззуба, що вже ніхто, ніхто... ніхто... то де подіюся, як не буде стріхи над головою?

о. Іван: (ходить і думає). Ба, Настуненько, радби, але в мене стільки гроша нема. 1000 платинок цеж гріш!

Настя: (поглядає на нього з під лоба). Е, е, е, як хто чого дійсне хоче, то раду знайде...

о. Іван: (станув під вікном, виймив ніжик, чистить нігті, бурмоче щось під носом, на раз вдарився в чоло) Але-ж ба! Ігі! Так... Вже маю! (До Настуні) А як будуть гроші, будеш, Настуненько, інакша?

Настя: (глядить в низ). Буду. (вийшла. За вікном чути голос:) Ей Мико покаре ті Бог, що ти віраблявш?

Іван: (вихилюється крізь вікно). Як раз в пору. Ревнтий а ходітьно сюди! (Оподалін чути трембіту) Підете, ревнтий, але раз два до старших братів, щоби зараз прийшли з ключами від скарбони, бо прийшло важне' письмо з консистора. А не бавте-

ся, незадовго похорон. Чувте, вже трембітанники струменту пробують.

Дяк: (за вікном). Ой не пробують, в'омостику но таки вже Панька спровиджбють. Нищисть егомостику, тай лиха година!

о. Іван: Що таке?

Дяк: Я читав псалтиру, прийшов Микола, а так ревкат, а так натутуривси: „Ануко хлопцї“ кричит до народу, лєльи в деревище, сами понесем тай у йимку запорпаєм, без паньичья, без духовного. Май зажиристий: штирі вівці и 20 платинок заправив! Гей мой, люди прієміні! Поховаєм тебе дьидику без попа, Пан-Биг прийме а наш панич, наш духовний пиде з села на сто вітрів“ — ще фаливси що до владики поїде. Сокотїтси, в'омостику, щоби не зафльиджив тай ще других не підкукундив. А люди старого тай у деревище тай з хати. Розпрощилиси з порога трембітанники передом деревища а мир гришний за ними. Я покинув псавтиру тай иду, а Микола мені у руку цей папірчик від огледачьи тай каже: „а дай дьиде, твому паничеви духовному цу банку за похорон, решту най вібачьив“. Ни маю сам, то бискуп доплатит.

о. Іван: (сягнув рукою за вікно, взяв від дяка посмертну картку). Нічого, реєнтій, я не боюся. Він хотів, щоби я даремне йшов на похорон. Овв, а він до владики а я до старости. А Ви реєнтій поспішайте, щоби старші брати заразсінько з ключами приходили. (Відійшов від вікна, сів, підпер голову рукою) Хати забаглося паннунці... Буде хата! Бадків заблахманю, — прийшло, мовляв, письмо

щоби гроші до каси відіслати... Погляну кілька тих грошей в... (бере книжку розгортає; виписує на папірчику олівцем) Ага... Семениха дала на іконостас 1000 платинок, так.. (пише) а дрібними (счислює стовпці в книжці, пише) 235. Поволеньки сплачу цей довг з відсотками церкві. Я прецінь тільки позичаю! Ей, Настуненько!... (Настя входить, Іван зривається) Настуненько все добре.

Н а с т я: А буде хата?

о. І в а н: Вже буде, Настуню. Я обдумав. Піду в одно місце, позичу трохи гроша, бо не маю всього дома, а після завтра їдемо до контракту.

З а в і с а.

Особи четвертої дії.

о. Іван

Настя

Начальник малої підгірської залізниці

Лісничий

Старші брати церковні

Дяк

Декан

Никола, ґазда

Ґазди.

На завідательстві Івана, в горах.

ЧЕТВЕРТЯ ДІЯ.

Обстановка третьої дії. Іван і Настуня сидять за столом.

Н а с т у н я : А завтра піду, свою хатину вимащу, до ладу приведу... І ще раз дуже Тобі Іваночку дякую тай дякую, що вже свій куток маю.

о. І в а н : Настунечко!

Н а с т у н я : (відсувається) Ага, Настунечко, а „фортиграфію“ тої противної Вірки ще тримаєш у шуфляді. До чого вона Тобі? Не вженишся з нею. Викинь її геть або підри, або дай мені.

о. І в а н : Хай там лежить; що вона Тобі вадить (засумовався, цідить по слові) Ти цього не розумівш, покинь про пусте думати, (Змінив тон, заговорює) А чому Ти Настунечко така до тепер якась дивна була супроти мене.

Н а с т я : Бо так.

о. І в а н : Та прецінь, чому?

Н а с т я : Бо так.

о. І в а н : Не скажеш?

Н а с т я : Не скажу... Іванку, де ти взяв так раздва грошей?

о. І в а н : Не скажу.

Н а с т я : Чому?

о. І в а н : Бо так: Та по що ми про дурне розбалакалися! Поцілуй мене Настуненько.

Н а с т я : (цілує його) На. А не покинеш мене, не наженеш?

о. І в а н : Ніколи, Настуню.

Настя: А за другими не будеш заглядати ?

о. Іван: Щось теж, Настуненько.

Настя: А писарка, Іванку, га ?

о. Іван: А то хто тобі такого наплів ?

Настя: Люде. А хтож ?

Іван: Віриш першим ліпшим наклепам. Ага, ти за те згадуєш, що було у вїйта на „обіді“ після його небішки мами, як „поману“ роздавали.

Настя: (нахнюпилась) М... угу... Треба то було писарку обіймати та цілувати ?

о. Іван: Посадили мене біля неї та може бути, що трохи пожартував, бо щebetлива молодиця... А то ти, Настуню, винна. Ти чому так від мене бокувала ? Ну, вже згода ? (цілує її).

Настя: Вже згода. А... Іванку, сподобалася тобі ся нова сукня ?

о. Іван: (оглядає). Гарна тай тобі в ній до лица.

Настя: Тай дякувать тобі, Іванку і за цю сукню і за другу. Та друга ще мені більше сподобалась. (Намагається вийти зза стола) Але я вже піду.

Іван: Не пущу, ще посидь трошки.

Настя: А хто огірочків нақвасить ?

о. Іван: Ще вспієш.

Настя: Іванку, а купиш моїй мамі поросятко, тиж обіцяв.

о. Іван: Куплю, тільки грошей роздобуду, бо тепер не маю.

Настя: Ну то я вже іду.. Як нақвашу огірків, знов прийду в тій другій сукні. (Іде)

о. Іван: (Встав) То іди, а я правила прочитаю. (перейшовши по кімнаті, пішов до стола сів, взяв

молитвенник, розгорнув, кидає). Та що це варта така молитва?! (Гірко сміється). Ха, ха, ха! Тебе вчили: целєбс впав, целєбс встане... А давно ти встав? Передвчєра сповідавсья... (заломив руки, встав) Господи Ісусе Христе, дай мені втікти від себе. (Сів). Целєбс знов впав та бачу, целєбс вже не стане!.. (Павза. — Бе кулаком у стіл). То здохнеш! То нужда тебе обсяде! Втікти від себе, втікти від себе! Забуття, забуття, бодай на хвилинку. (Павза). Прогнати її з хати? Не можу... Любиш її?.. Ні, це не любов... Я хочу її, хочу, хочу... Тільки Вірочку... Патер Альойзій відобрав. (Зривається. Руки у волоссю). Йой, втікти, втікти, втікти. (Рідким кроком іде до шафи. Вхопив флящину, випив, сів, поволеньки говорить). На хвилинку може втечу.

Н а с т я : (вбігає в другій сукні). А ця як сподобалася?

о. І в а н : (вдивлюється, говорить спробола). Настую трошки опісля, я ще маю молитися.

Н а с т я : (розкладає руки, присідає). Ой мамунцю, який мені Ангел небесний! (Надута виходить і сейчас вертає. Бе кулаком в долоні). А таки не будеш молитися? Якісь молоді газди прийшли. (Пішла. Входять два молоді газди).

І. Г а з д а : Слава Богу! Здорові вімостику! Йик ночювали, йик днували?...

ІІ. Г а з д а : (Впадає в слово). Йик маржинка, йик чельдинка?

о. І в а н : Гаразд. А ви за чім? Що там скажете доброго.

I. Газда: Та ми хочемо порадитися за цу крамницю.

II. Газда: (Впадає). Що то її називають „куропатива“.

о. Іван: Ну.

II. Газда: Вже маєм усе... Префесорів легінь тото нам усе віказав, йик и шо робитси. Та він уже їде до міста вчитиси. Іх хто нам у вечір ре-ваш зробит тай понаписує у книжку. Можеб Ви, вґомостику, годні та чьимні нам тоту вігоду вчили.

I. Газда: А вже й читальню будем відчинити. Хату маєм, папери зі староства прийшли, то просим Вас, щоби приходили до нас тай нам вечерами всйике і книжочки ци газети перечитали.

о. Іван: Гм... А якаж се буде читальня? Чомуж ви мені нічого не сказали, як бралися за діло?

II. Газда: Йикос не сміли. Аво префесорів легіник навинувси тай усе чьисто поробив. Читальня то тої „Просвіти“ зі Львова а крамниця „Наш статок“ ме називатиси.

о. Іван: Нічого з цього не буде, газдики мої чемні та годні! Не до мене з такими річами. (Ходить по кімнаті).

I. Газда: А до когож нам йти? Ще перед войнов йик ми читальню мали, то старі вґомость най з Богом светим спочьивають усуну нам пораду давали. А їмость старі теж суди прихожьили и нам розмаїте читали. Гей, добрі чіси були!

о. Іван: Я раз сказав, що не мішаюся до цього і не сушіть мені голови.

II. Газда: Ба чьому?

о. Іван: А ви-ж не чули в церкві? Я не раз-не два розказував, що ті читальні „Просвіти“ то то нічого доброго, бо то свіцькі люди тим ору-дують. А нам з гори приказано іно читальні ду-ховні, що називаються „Єдність“ закладати і до них ходити.

I. Газда: Єгомостику, будьте чємні та добрі, допоможіть нам таки.

о. Іван: (лєтий). Люде добрі, не докучайте мені, бо нічого з цього не буде, тай дайте мені спокій, бо я маю молитися.

I. Газда: Ходім куме Штефа! Нічього ми си тут не договорим тай не вімудруем. Ці новітні паничі єгомості, то нічього инакшого не знають, лшнь або молютси або з любасков жиртуют.

II. Газда: Ходім, куме Семе. Йикос сами по-орудуем. (Обертається до Івана). Вібачьийте, що не туди йсме втрафили! (Пішли. Іван за ними тріснув дверима).

о. Іван: (Ломить руки, загортає волосся, бігає). Ай, доленько моя цедебсова! Ай Владича воленько святая! Навіть тої мізерної помочі людям не вільно подати. Сказано: все свіцьке-діявольське. А там у рідному селі який тихий рай... Василь і Марійка читальню мають і всілякими способами припускають проміньчик світла до бідного народу... І по що ти, Іване, плентаєшся по Божому світі?.. А Вірочка з ними сердешними теж як може спла-

чує народові довг, який у нього зтягнула. (Підійшов до зеркала). А ти, Іване, коли зачнеш цей довг виплачувати? Аі!.. Втекти від себе, забуття. (Взяв флящину з шафи, потягнув). Ні, не на довго це може, але (потягнув з фляшки, сів, взяв молитвенник. Входить дяк). А що там, реєнтій?

Дяк: Та прийшовсми сказати Вам Єгомостику: сокотітсья, бо жьиль ми Вас! Вбачьийте, що Вам усу правду му казати, але гляба. Наші старші брати ходят по селі тай распитують, йик то Ви цу хату купили.

о. Іван: Не я хату купив, тільки моя небога Настя за свою заслуженину, розумісте? за „сембрилу“ а я як дядько її тай опікун помагав її і їздив з нею до нотаря.

Дяк: Ба, а вни говорьи, що то зараз було після того, йик Ви церковні гроші узьили зо скарбони і кудие їх посилати мали. Не знають, вере, Ви їх бизівно послали.

о. Іван: А щож це їх обходить? Був приказ післати, тай я післав.

Дяк: Поштарьи питали. Каже, що ні, що Ви нікуди мандьирів не послали. Конопадьиси газди, що але!

о. Іван: (збентежений, хвилинку ходить по кімнаті, думає, нараз стає перед дяком). А впрочім що я маю перед ким оправдуватися. Але слухайте реєнт, — я це не для тих дурнів говорю, тільки Вам, отже знайте, що гроші я почтою не вислав ані до міста не возив а отцю деканові передав

Бо так завжди робиться; як що йде до консис-гора, то мусить йти через деканові руки.

Дяк: Дякувать Вам, єгомостику, що сказали. А то будем зо старих дурнів сміятися, аж си їм видхоче ревкати та фледжити. Пиду в село тай розтовкую, їйк би хто ше шо калабарив. (Пішов).

о. Іван: Овва-а-а!.. гора за горою котиться на мене. Але, Іване, штудер з тебе! За того декана, то таки штудерно придумав. Може до часу Гуцулія вговкаєтсся. Пху! Алеж ту трохи душно. (Скинув реверенду, поклав на стілець, здіймив обойчик з шиї, в камізелі сів за стіл, глядить на годинник). Вже третя доходить а очі щось гейби клеяться. Ляжу трошки. (Кладеться на софці. Зривається). Гей, та я забув таж на третю гості обіцялися: Начальник і лісничий на коротенького; а це дуже точні люде. (Кинувся до стола, спрятає папери на купу, поставив флящину і чарку). Гребя сон розігнати. (Випив). Настуню, Настуню! (Входять начальник і лісничий).

Лісничий: (в дверях кінчить оповідати начальникові) ...а ту пане теґо, кричу на свого Лапая: „везь го“ пес пане теґо, сюди а я туди, через бараболі заяць в капусту, я за ним, флінту з плечи, бумц, бемс, а мій кіт іно фіц а Лапай вже несе його до мене. (До Івана). Цілуємо руці ксьондза пробоща добродія! Ставимося, як в дзиґарку.

Начальник: І я теж, на той приклад маю фрай до шестої, кинемо собі кілька цугів (Всі вигаються). А ремесло я приніс, бо їгомост казали, що десь карти загинули. (Кладе на столі колоду карт).

о. І в а н: Сідайте любі гості! А знаєте, що я стільки мав сьогодні заняття з парохіянами, що від обіду не мав часу сісти і ще навіть молитов не відчитав.

Лі с н и ч и й: Ще буде час, пане теґо. Вечером вечером!. А тепер не марнуйте часу. (Сідають начальник і Іван.) По чому візо, ксенже пробощу? Я гадав що по пів плятиночки не буде за богато. (Кладе купку гроша гроша перед собою на стіл.) Дуже добре, що маю самі поєдинчі плятинки. Гуцулія вчера за кудрики поплатила.

о. І в а н: Ну, панове, заки собі кинемо на стіл то киїємо собі вперід у горло. Ну, у Ваші руки начальнику. Настунню! Настунню! (Входить Настя обидва гості пасуть її вочима, чарка пішла кругом.)

Лі с н и ч и й: (Кланяється Нистуні) Гмгмгм....

Н а ч а л ь н.: (Кланяється теж) Панні Настуні, на той приклад доброго пополудня зичу!

о. І в а н: Настунечко, принесино бриндзі, хліба тай тої козини. А може ще є та ковбаса з міста? (Настя кинула головою, пішла.)

Лі с н и ч.: (розглядається по столі) Гм, гм, пане теґо коби мені не сісти під сволок, бо карта не буде йти. (Сідав праворуч Івана.)

Н а ч а л ь н. (зачинає роздавати карту) Ага, їїгомость на той приклад, форганд, просимо візо.

о. І в а н: Майзель!

Лі с н и ч.: (кинув карти) Пас.

Н а ч а ч ь н. (кинув карти) І я.

о. І в а н: (приложив карти рукою) Та сама.

Настя принесла всіяку закуску — ставить на боці на столику. Начальник знов роздає карти.)

о. Іван: Прошу, Панове, без церемонії, перекусити, випити, Ну кого маю?

Ліснич.: Пішов.

Начальн.: І я візо?

о. Іван: Ціла (кладе платинку)

Начальн.: Ну є. (Кладе, лісничий теж.)

о. Іван: Дві бессер. (Обидва додають.) Одна блінд. (Додають).

Начальн. А я ще вдару, на той приклад перша за дві.

о. Іван: Та по бессері?

Начальн.: Карта каже, їгомость. А які шановні бляти? Ов, у їгомостя куншт на кобіти!

о. Іван: (весело) А що як третя допише? (Густує) А в лісиничого око.

Ліснич.: Щож граєте, їгомость, пане тего?

о. Іван: (зацукався, глядить в карти) Ну.. Дві платинки.

Начальн.: Нема (кинув карти).

Ліснич.: (додає) І чотири для мене.

о. Іван: (схвильований) Ей, як відібно вісім?

Ліснич. То я додам.

о. Іван: (Суне гроші) Є!

Ліснич.: А що Бозя дала?

о. Іван: Ну три дамі.

Лісничий: (загортає гроші) Мало. В мене сорок око. (Кидає карти на стіл.)

о. Іван: Е панове, та Ви мене раз-два споло-

чете. (Хоче роздавати карти) Але чекайте, щоб добре йшла забава, випиєм по чарці, тай закусимо.

Лісничий: (встав з чаркою в руці, співає)

Піє Куба до Якуба

Якуб до Міхала...

Начальн.: (впадає) Фе, лісничий, ото заспівали, на той приклад послухайте мові (обертається до Настуні.)

Ой Настуню, Настунечко,

Імя твоє любе,

А хто твоє біле личко

Ціловати буде?

о. Іван: (Похнюпився, глядить то на Настю то на начальника.) Ну, ну, Начальнику не все жарти в пору. Берімся панове, до роботи бо Ви мене за один раз добре обсмоктали. А ти, Настуню іди до своєї роботи.

Настя: Ніякої такої роботи я не маю. Посиджу, дядечку, трошки коло Вас, може Вам щастя принесу. (Сідає біля нього і говорить до Начальника) А Вам, пане Начальнику, за Вашу співанку я гуцульської заспіваю.

Ішов любчик у дорогу

Тай ми наказував

Аби Твоє біле личко

Ніхто не цілував.

Начальн.: А, на той приклад, я такої:

Одно ми си плече мече,

А друге не хоче,

Відав мене пишне бідний,

Покинути хоче.

(Начальник і Настя переглядаються.)

Ліснич.: Ну „прошу„ до роботи! Пильнуйте в чого хліб їсте. Їдомість, пане теґо дають карти а я форгапд. Майзель!

о. Іван: (посоловів) Іно не високо, бо втратите грача?

Ліснич.: Кажуть, як кіт перебіжить дорогу, то буде нещастя, а мені якось.....

Начальн.: Не кіт, не кіт перебіг Вам дорогу, на той приклад, тільки заяць, пане лісничий.

Ліснич.: (Хоче брати карти, які Іван роздавав) Ага майзель (не глядить в карти) А Ви, пане начальнику, навчіться вже раз що добрий мисливий не називає зайця зайцем, тільки котом. А що й кіт перебіг мені дорогу, ба ще и піп і то не простий а сам ксьондз дзекан пане теґо!

о. Іван: Який дзекан?

Лісничий: А ваш таки ріднісінький. Приїхав поїздом і на стації звитався з ним гуцул Никола той що то собі сам тата поховав і кудись пішли обидва в село.

о. Іван: (зняюковів) З міста мабуть приїхав і фіри не мав, тай з Гуцулом пішов шукати. Бо як що мавби яку справу до мене, то вже тут бувби.

Начальник: Певне, певне. Та що нас це обходить.

Лісничий: Розуміється! Ну панове що карта каже?

Начальник: Но Іду.

о. Іван: (зіває) А я ні. (взяв Настю за стан, при-

суває до себе) присунься Настуню, блище, може карта краща прийде. (Випив чарку.)

Начальн.: (нахмурився) Їгомосцуню, а то по якому? (До Насті) І панна Настуня на того дозволяє?

о. Іван: Настуня своєму дядькови, доброму дядькови, правда Настуню, дозволяє. Мені-ж можна свою небіжечку попестити.

Начальн.: (вже трохи чиркнутий, встав, закипів) Але чужої нареченої на той приклад, обнимати, як той наречений на той приклад на то дивиться?...

Лісничий: Та гов, пане теґо, начальнику! Кого маю на майзля?

Начальник: Ет, згубітсья, на той приклад, зі своїм майзльем!

о. Іван: (витріщів вічі.) Який наречений? Яка наречена? Що Ви плетете? (Настя моргає до Начальника, щоб дав спокій; він цього не бачить.)

Начальн.: (Кукурічиться, бє себе кулаком в груди) Я, я ездем, на той приклад наречений!

о. Іван: (встав і вийшов зза стола.) Ви наречені? А те відколи? (Настя раз-у-раз дає знаки, щоби мовчав.)

Начальн. Від двох неділь, на той приклад Їгомосцуню! Акурат сьогондья вечером буде дві неділі, як Настуня в альтані тут таки на пробостві присягала мені любов до смерти і так далі....

о. Іван: Так, Настуню!? (Присутив до неї, голова в діл, кулаки в зад, відразу прочунює з похмілля.) А завтра дві неділі, як ми їздили до міста! Це правда?

Настя: (спустила очі в низ, несміла.) То вони щось так собі балакають.

Начальн. Не так собі, не так собі! А аж за-

раз на другий днь їздив на Вигоду раннім цугом мамі Настуні сказав, що ми покохалися на той приклад.

(Настя плаче.)

о. Іван: (Підступає до Настуні з кулаками) Кажі остання, це правда? (Настя мовчить і хлипає. Кажі!!!.

Ліснич. Дайте спокій, ксенже пробощу, і Ви начальнику, пане теґо. Візо, візо давайте, бо час не стоїть!

(Настя плаче.)

о. Іван: А ти, „подало“ (Вдарив її в лице, Настя підступила під стіну і ще дуще плаче.)

Начальн. (Вхопив фляшку до Івана) Ви бити беретесь!? Та я Вам цею фляшкою.....

Ліснич.: (Схопився, відобрав йому фляшку, розпостер руки і станув поміж ними) Птрр! Гов! Паноне, то не ладно! Візо, візо давайте! (В дверях явився декан ніким не замічений, остовпів.)

о. Іван: (взяв фляшку, до Начальника) Марш драбе, з моєї хати!

Начальник: Ти сам марш! Це не твоя хата в! (Кинув йому колодою карт межі очі. Втік поза стіл.)

Настя: (з криком біжить до дверей). Ай, йду геть, до мами! (В дверях стрінула декана, завмерла на місці).

Декан: (виступає на хату). Слава Ісусу Христу! (В хаті стає тихо, всі остовпіли). Весело забавляється, отче Іване! (Згорнув руки, хитає головою). Це ви, отче?

Іван: (збентежений). Слава на віки.. Це отче декане, при.. забаві... вийшло мале непорозуміння...

Декан: То я мав такого стиду дожити, щоб

мій кондеканальний брат був учасником такої галабурди?

о. І в а н: Це їбур, отче декане! Я тепер жалую що припускав таку голоту до свого товариства.

Н а ч а л ь н и к: О я слушно спалахнув, на той приклад прошу ксьондза дзвкана, бо втомость вдарили мою наречену.

Д е к а н: Знаю, я все бачив. Я-ж тут у двєрях вже декілька хвиль. Я не хотів несподівано до вас їхати, хоч мені це велено зробити. Та тепер бачу, що добре вчинив, що вас не повідомив про свій приїзд. (До гостей). Попрошу Вас, панове, опустіть наше товариство, бо я тут маю до отця завідателя урядові справи.

(Лісничий перший чмихнув в двері, за ним начальник, відтак Настя).

Н а с т я: (крізь сльози). Начальнику; заведіть мене до мами!

о. І в а н: (мовчки оглянувся поза себе взяв блюзу натягнув на себе).

Д е к а н: (поглянув на нього, похитав головою). І на що Ви зійшли отче Іване?... В дуже сумній місії приїхав я до Вас сьогодні. Прошу, сядьте. (Сідають обидва). Дістав з консистора припоручення перевести у Вас слідство. Доноси дійшли, які Вас сильно обтяжують. Ледви пів року, а Ви так скоро скотилися в низ.

о. І в а н: Тут дуже мало моєї вини, отче декане.

Д е к а н: (бере його за рамя). Дайте спокій, не

оправдуйтеся. Я вас розумію і Вам спочуваю. Я-ж чоловік старий, зрівноважений батько дітям... Ви жертва примхи „Маняків“. Ой, примхи Маняків, яка гірко пімститься на нашій нещасній країні і на наших народі!

о. І в а н: Так, я знасилуваний і... молодий.

Д е к а н: Розумію, але все має свої межі.

о. І в а н: Ні, отче декане, мене і мені подібних не в силі зрозуміти звичайний чоловік. Треба пережити те пекло, в якому ми знасилувані опинюємося, щоби нас зрозуміти.

Д е к а н: (добуває папір). В ординаріяті списали протокол з Вашими парохіянами. Як сміли Ви допустити до того, що Гуцул сам свого батька поховав? То за марних кілька плятинок треба було такого скандалу?

о. І в а н: (несміло). Годі, треба-ж жити, а він...

Д е к а н: Я все знаю. Я вже і сам оногді його переслухував. Таж Ви яко целебс повинні мати менші вимоги для себе, чим такий, що має родину.

І в а н: А чому-ж мені не дали мати родини? Мабуть з зазвисти, що самі її не могли мати.

Д е к а н: (бере його за рамя). Годі, годі, отче, не альтретуйтеся!

о. І в а н: О ні, отче декане! (Гірко усміхається) Хочби навіть, то все те, що тепер переживаю, помогло прочуняти. Я зовсім тверезий.

Д е к а н: (Заглядає у папір). А другий закид: Ви тут маєте якусь ні то своячку, ні то газдиню і всіляко говорять про Вас. Чи і тут треба було допускати до скандалу?

о. І в а н: Її вже нема. Бачили, полетіла за другим як почувла, що коло мене не так безпечно. Блудне колесо, отче декане... Мусить же хтось мене обійти, щоби не згинув з голоду, щоб нечисть не обсіла мене.

Декан: Жаль мені Вас. Розумію Вас краще, чим хто, але щож я пораджу. Я маю сповняти тяжкий приказ і маю Вам оголосити, що в горі порішено поки що засуспендувати Вас „a sacris“ на якийсь час. Тому від завтра не вільно Вам сповняти ніяких духовних функцій а Вас заступатиме сусід із Вигоди. Крім цього завтра поїдемо до консисторії і Ви там зістанете на тижневі реколекції.

о. І в а н: (обурений). Так! Зломити вміли а тепер хочать зліпити. Не до Вас, отче декане, це говорю, бо Вас високо шаную а до тих, що мене знищили, скривили і калікою у світ пустили.

Декан: Отче, гамуйтеся і числіться з словами.

о. І в а н: (лютий). А не діждете, щоб я їхав до Вас направлятися. Зломаного не зліпите до купи. Ніхто не знає моїх мук. Ні, довше годі по жарі ходити. Я не якийсь байдужний, як другі, я не йшов сюди „propter esum“ а Тобі Милосердний Спасе, хотів служити! Та як же служити в безнастанному „statu habituali“ гріха? І прийшло заголомшуватися то чаркою, то картами... Як я ставав до престола Господнього?! Чи хто зрозуміє мою муку? Я котився стрімголов і що другий-третій день летів сповідатися. Чи Ви, знаєте, по якому жарі моя душа ходила! Ні, я довше

не годен, не спроможен! Спасибі за суспензію. Значить, я звільнений від обов'язків, до яких колись рвався. Перекажіть куди слід, що дякую за службу раз на завжди. Згину під плотом, то солодше мені буде, як тут далі мучитися. (Обертається взяв реверенду і обойчик віддає деканови). В Ваші руки віддаю ці кайдани.

(Входить старший брат).

Декан: (Гостро до нього) Ви що за оден? За чим?

Стар. брат: (Цілує його руку і прикладає її собі до чола). Я старший брат від церкви. Я лишень дві слові: Ци наші в'юмостик послали до Вас, до ксьондза дзекана, йікі церковні мандьирі?

Декан: (Заломив руки). Ще щось нового довідуюся? Ні не послали. Які це гроші, отче Іване?

Ст. брат: Не послали? Я зараз... (Вибігає)

Декан: Які це гроші отче? (Іван мовчить і спустив голову). Ви, значить ще і дефравдації допустилися.

(Входять старші брати, Микола, що сам поховав свого батька і ще два Гуцули).

І. ст. брат: Проше, п'аничу й'омотсику, проше ксьондз дзекан кажуть, шо ні. Оже на моє війшло. Пишли, значит, мандьирі на любаску.

Декан: Що Ви, люде, хочете?

ІІ. ст. брат: Най си витлумачит, де мандьирі подів.

Декан: (відсуває його руку). Ви вже лишіть мені газди, я тут порядок зроблю.

І. ст. брат: 1200 плятинок! Казав скринку

відчинити а ми дурні послухали. Де мандьїрі? Де наша кервавиця?

I. Гуцул: Де наша кервавиця?

II. Гуцул: Ми не хочем такого ксьондза!

III. Гуцул: Що з нас кервавицу на любаски смокче.

I. ст. брат: Та з усекими шарапатками у карти прогривав.

Де кан: А гов, люде! Я за тим приїхав. Ці їгомость вже у Вас не будуть, иншого дістанете.

I. Гуцул: Лиш не паничья їгомостика! Іно такого з їмостей, їик Бог приказав. До канцілярїї, най скаже, де мандьїрі.

о. Іван: (Стрепенувся, глядить всім просто в очі. Дріжачим голосом): Люде добрі, Ваша правда! Я взяв гроші, бо мені треба було, я віддам, до місяця будуть гроші.

II. Гуцул: А чьому брали покрадьки? Що-би вес мир пршьиний за талгара мав?

о. Іван: Газди, Ви цього не зрозумієте. Я нещаслива людина. Мене так гей би на двоє зломили і пустили в світ; на, жий! А як чоловікови самому жити, як челядинки нема? Взяв чужу. Ця смоктала, бо чужа. Висмоктала тай пішла, бо чужа, а мене з грїхом лишила. Я пошанївок втратив у Вас. Не я винен людонькі добрі, а ці винні, що мене на двоє переломили. Хотите, піду до канцелярїї перед миром грїшним порядок зі собою зроблю. О гроші не бійтеся, я зверну їх найдальше до місяця з відсотками. А Вам кажу, оттак зломили на двоє і викинули на плай, пропадай!

Я вже не єюмость. Отець декан відобрали мені право бути єюмоством. Ваша правда, люде добрі... Сокотіться таких, як я, бо з такими завжди буде такій гаразд! Мені тепер вільно згинуту на дорозі під плотом. (До декана). Так, отче декане, целєбс остаточно впав і не встане! (Знімає руки вгору і кричить). Ви, Ви всі там в горі за мов зломане життя, за мої муки, за все, за все...

Декан: (Хапає його за руки). Годі, годі, бідний брате! Знов нова жертва ушору і примхи маняків!

Всі Гуцули: Сарака!

З а в і с а.

Ошибки друку:

стор.	вірш	місто	має бути:
1	18	„знертаю“	звертаю
14	29	стопня	ступня
18	10	епохальни	епохальний
20	18	на нещастя	на щастя
22	25	отцеви	отцю
24	12	писовку	писульку
28	21	Кузьмички	Кузьмачки
”	30	від	він
32	13	цим	так
48	17	вжа	вже
